

2000/1

Paksi Tükör

Címlap fotók:

MŰTEREMLÁTOGATÁSON

Pákolitz István mellszobrát tekintette meg
felesége Gabi néni,
Molnár József, volt osztály- és munkatárs (ötletgazda),
Farkas Pál szobrászművész műtermében

Hátsó borítón:

Múzeumba szállítják a biskóci tragédia emlékművét

A VERS ÜNNEPE

Az év egy napját, április tizenegyedikét úgy nevezzük majd ezután: A Költészet Napja. Nemcsak a Szervező Bizottság érdeme, hogy naptárunkba bejegyezhetjük ezt az új ünnepet, hanem azoké is, akik megteremtették a lehetőségét, akiknek részük van a magas verskultúra kialakításában. A sok-sok jóhallású., eszmékre és hangulatokra érzékeny, érzelmekben gazdag versolvasónak is érdeme, és költők érdeme, akiknek gondolatai megtalálták az utat, "lélektől-lélekig". Nem nagyzoálás – érvényes kezdeményezés ez az ünnep, megvannak a feltételei; verskötetek sikere, magas példányszáma, irodalmi estek köszöntő tapsai, füzetbe másolt költemények bizonyítják. Nem igaz, hogy az olvasók nem szeretik a verset – szerkesztőségi telefonhívások, levelek tanúsítják – csak a rossz verset nem szeretik.

A Költészet Napját elsősorban azok fogadják majd szívesen, akiknek mindennap ott van a verseskötet az asztalukon, a táskájukban, akik a rádióműsorban minden héten pirossal húzzák alá a költők nevét, akiknek "vers" és "ünnep" szinonimák. De a költőnek és a kultúra sorsáért aggódónak talán még sokkal fontosabbak az új versbarátok, akiket ezek az ünnepek hódítanak majd meg a versnek, akik véletlenül, a rádióban, a televízióban, napilapjukban találkoznak most a költészettel, s magukra, a saját gondolataikra, érzéseikre ismerve igényelni fogják az újratalálkozást. Mert, ha joggal örülünk is a versolvasók viszonylag nagy táborának, be ne csapjuk magunkat: azok közül, akiket felemelni szeretne ez a kultúra, kevesen vesznek kezükbe verseskötetet, még klasszikusainkét se igen, hát még mai költőinkét. Hajlamosak vagyunk a mai magyar vers gondolati szintjét, elvontságát, vagy erősen metaforikus jellegét okolni ezért, a közérthetőséget sürgetjük – egyik-másik költőnk egy ilyen alkalmi kimozdulás, az olvasóval való találkozás erről is elgondolkozathatná –, de ma már egyre többen a dolog másik oldalát tartják fontosabbnak: mind több és több olvasó hallását kell érzékennyé tenni a mai vers bonyolultabb zenéjére.

Jól esik látni, milyen gonddal és körültekintően, mennyi ötlettel készülnek készülnek az ügy gazdái az ünnepre. Érdemes felsorolni, hány szerv hajlandó magáénak vallani ezt a próbálkozást: a Művelődésügyi Minisztérium, a Magyar Írók Szövetsége, a SZOT, a KISZ, a Hazafias Népfront Országos Tanácsa, a SZÖVOSZ, a Nőtanács, a TIT, a Népművelési Intézet, a könyvtárak, a kiadók, a könyvterjesztő vállalatok – talán fel se soroltuk még mindet. A program és tájékoztató, amelyet összeállítottak, azt a reményt kelti, hogy a sok bába közt nem fog

elveszni a gyerek. Hangsúlyozzák az ünnepek öntevékeny formáit, a helyi viszonyokat, a költészet és a közönség valódi találkozóit remélik – talán megérjük, hogy egy költőt sem várnak majd hiába az ünnepestre, és egy költő sem fog csalódottan hazatérni a találkozóról.

A program szokásos eseményei mellett egy-két meglepetés is található. A nyitány: április tizedikén az Írószövetség költői szakosztálya megnyitó estét rendez az Egyetemi Színpadon, ennek egy részét a televízióban is látjuk majd. Tizenkettedikén a TIT rendez matinét a Kosuth Klubban, a zárőnnepség Szolnokon lesz ugyanaznap este. Az iskolákban a tavaszi szünet után szentelnek néhány percet vagy egy irodalomórát a Költészet Napjának; könyvtárak, szervezetek, író-olvasó találkozók szerveznek, a rádió és a televízió külön műsorokat szerkeszt, és nem lehet szebbet elgondolni: április tizedikén minden színházunkban – az esti előadás előtt – egy-egy kiváló színész elmondja valamelyik élő magyar költő versét. Meglepetés, ajándék a versbarátok köre tagjainak a Szép Vers 1963 című antológia, amely a tavalyi verstermés legszebb darabjait gyűjti össze. – És ankétok és kiállítások, hanglemezek, iskolai pályázat – ha a fele terv megvalósul, szépen szolgálja a verset, de hát miért ne sikerülne mind?

A költő és az olvasó találkozik a Költészet Napján, de ne hagyjuk említetlenül azokat, akik a találkozás útján egyengetik majd, akiktől főképpen függ, hogy a tervekből mennyi valósul meg: könyvtárosokat, tanárokat, szervezőket, művelődési házak igazgatóit. Jó lenne, ha nem elismerés nélkül csinálnák, amit egyébként magáért az elismerésért nem, csak szenvedélyből lehet jól csinálni, akár olvasói szenvedélyből is.

Április tizenegyediké, a Költészet Napja: József Attila születésnapja. Nem is lehetett volna másként kigondolni, egymásra vet fényt ez a két ünnep. S, ami a mai magyar költészetben keletkezik vagy esemény, valahogy mind arrafelé, a József Attila életműve felé tekint. S akár a népművelés, akár a költő és a tömegek együttélése, akár az "osztályharcos", elkötelezett vers küldetése jut eszembe a Költészet Napja programjából, József Attilára gondoltam. S mert az ő neve emeli majd az ünnepet, nem szabad félszívrrel rendezni, szervezni, nem szabad kellenül részt venni az ünnep eseményein, s nem hozhat félsikert a magyar versnek a Költészet Napja.

(Új Írás, 1964. 4. sz. 467-468. p.)

Beregnyei Miklós:

“Ez tényleg Ő”

A Költészet Napja jeles eseménye lesz a 2000. évi városi rendezvényeknek, mert április 11-én, a Városi Múzeum udvarán felavatjuk Pákolitz István költő szobrát, mely Farkas Pál, Szekszárdon élő szobrászművész alkotása. A készülő szoborról 1999. tavaszán kapta az első hírt a Jámbor Pál Társaság, és rögtön jelezte: nagyon örülnek az elképzelésnek, és amiben tudnak segítenek. Farkas Pál megköszönte a felajánlott segítséget, mondván még egy darabig érleli a témát. Közben a szobor elkészült és amikor ezek a sorok nyilvánosságra kerülnek, éppen gyülekezünk a felavatásra, melynek előzményeit ez a szobrászművésszel készült rövid beszélgetés örökíti meg.

- *Pali! Mikor került szóba Pákolitz István emlékének bronzban történő megörökítése?*

- Farkas Pál: Jámbor Pál szobrának készítése közben, 1997-ben vetődött fel először. A költő halálának 100. évfordulóján kaptam felkérést a Jámbor Pál Társaságtól, hogy készítem el Hiador szobrát. A szobor születésének fázisait apósom, Molnár József figyelemmel kísérte és ő említette először: Paksnak van egy másik nagy költő szülőltje is, Pákolitz István, akit ő nagyon jól ismer, mert iskolatársak voltak a kalocsai képzőben. Barátságuk innen eredeztethető, mely évtizedeken keresztül tartott, személyes találkozások alkalmával nyilvánult meg, vagy egy-egy dedikált könyv megküldésével erősített, melyet mindig levélváltás követett. Én Pákolitz Istvánt személyesen nem ismertem, ám munkásságának jelentős része ismert volt számomra is.

Közben 1998. május 14-én Pakson megnyitották a “Pákolitz emlékszobát”, melynek avató ünnepségén egy diák lány előadásában elhangzott a “Szobrász” című Pákolitz vers. Én nem voltam jelen az ünnepségen, de a rokonságból jelen lévők rögtön elkérték ezt a verset Herczeg Ágnestől, az ünnepség egyik szervezőjétől.

A verset bekeretezték és az 50. születésnapomon megkaptam a familiától. Ez a vers nagyon megérintett engem, és ezt később el is mondtam Gabi néninek, hogy ha Pákolitz ilyen szépen, ilyen érzékletesen és mélyen tudott az én mesterségemről verset írni, akkor én tartozom annyival, hogy megörökítem a portróját.

Így kezdődött, aztán közel két évig érlelődött bennem a téma, és az elmúlt év késő őszére már szobor formát öltött. Ezt követően a Társaság képviselőjével megbeszéltem az ajándékozás és avatás teendőit, majd levélben fordultam Paks város polgármesteréhez, melyben felajánlottam a szobrot a városnak.

- *Úgy tudom közben Pákolitz István özvegye, Gabi néni látogatást tett a műtermedben.*

- Igen, február 18-án, egy pénteki napon, Saárossy Istvánnéval együtt, ugyanis ők baráti, illetve komaasszonyági kapcsolatban állnak. Saárossyné és Gabi néni együtt jártak képzőbe, és apósommal és anyósommal is igen közeli kapcsolatban állnak. Egyébként Saárossyné a Tolnai Népújságból értesült a szobor készüléséről és értesítette Gabi nénit. Tehát a már említett pénteki napon Gabi néni Pécsről Szekszárdra jött Saárossyné Munkácsy úti lakásába, ahonnan apósom szállította őket hozzám. Nagyon kellemesen elbeszélgettünk, Gabi néni néhány olyan eseményt mondott el a férjéről és családjukról, melyek még ismeretlenek a nyilvánosság előtt. Meg is jegyeztem, hogy amiket elmondott nekem, jó lenne ha egyszer magnóra mondaná.

Jó két órán keresztül beszélgettünk, nagyon közvetlenül és nagy lendülettel nyilatkozott ezekről a személyes dolgairól. Nekem különösen jól esett, hogy nagyon meg volt elégedve a portréval, meghatóak voltak az elismerő szavai. Számptalan jellel és szóban is megnyugtató, mikor mondta: ez tényleg ő. Saárossyné is jól ismerte Pákolitzot és neki is nagyon tetszett a szobor.

A látogatást követően levelet kaptam Gabi nénitől, amiben visszatér a műterem látogatás kellemes élményére, és mellékelte egy dedikált Pákolitz-bibliográfiát. Végül írja, hogy nagyon készül az avatásra, és a három gyermekük is nagyon várja ezt a jeles eseményt.

Pákolitz István:

SZOBRÁSZ

A márványtömbben nincs még semmi élet,
csak lehetőség, mely vésőre vár,
hogy szép formába vesse az Egészet,
ha ihletett nagy lélek rátalál;
ki nem a fehér kődarabot látja,
de gondolata benne testet ölt,
s formát keresve ég a lélek vágya,
mint esőért a tikkadt, szomjú föld.

Ki alkot: űzi az elérhetetlent,
vezérli hű vezérlő csillaga:
a "szépnél több a szebb" örök szerelme
emésztí, nincsen éje, nappala;
de ellenáll az anyag; sem varázslat,
se parancsszó művészt nem terem;
csak nagyság s ikertestvére: alázat
alkothat nagyot és időtelent.

A tűzzel-áldott öntüzeiben ég,
szívedbe vési az örök jegyet:
az osztott világ osztatlan tiéd,
mívelj csodákat várt csodák helyett!
Évezredek porába hull a forgács,
a kalapács, a véső nem lohad;
nem alkuszik és nem pihen a szobrász,
hogy testet öltson a nagy gondolat.

Ó alkotás, Teremtő erő! Élet!
Ki alkot, azért verejtékezik,
hogy a márványon kinyúljon a lélek
s emberi arca legyen emberibb!
Szobrász, úgy vésd, hogy nyílt tekintetére
ne vonjon fátylat kancsal félelem,
s ha igazáért lesz majd igaz érve,
hát ne sunyítson szenvedélytelen;

a fehéret ne mondja feketének,
s ne pusztá szólam legyen a hite;
emelje méltóság, akárha ének
lendíti föl a bátor, nagy szivet!
Márványabb márvány-anyagod az ember:
csiszold fényesre örök művedet,
hogy bízó szívvel, tiszta értelemmel
emberként álljon a világ felett!

Dr. Hetényi István:

Költő, pedagógus és díszpolgár PÁKOLITZ ISTVÁN

Hetedik gyermeknek született Pakson, 1919. szeptember 18-án. A Virág utca 8. sz. alatt levő kis földhöztapadt falusi házban élt népes családjával Pákolicz György kőműves segéd, aki egyben a római katolikus templom harangozója és minde- nese volt. Első felesége Eichinger Teréz – fiatalon meghalt – 4 gyermek maradt utána. Második felesége, Homoki Magdolna két gyermeke mellé aznap hozta világra a hetedik gyermekét, amikor a legnagyobb fiú - aki akkor már postaellenőr volt - a lakodalmát tartotta. Ő volt, aki apja nevét kapta, a Gyuri. Abban az időben még nem volt ritka, nem jelentett szenzációt, köz- napi, megszokott dolog volt a gyakori gyermekáldás, a sokgyermekes család. A családfőnek tavasztól a tél beálltaig mindig volt munkája. Kerítéseket fabrikált, alapozott, javítgatta, meszelte a kis házakat, kunyhókat épített a határban. Nem sok ideje volt a pihenésre, hiszen gyakran kellett harangozni. Olyankor fogta a templomkulcsot, és csengtek-bongtak a paksi haran- gok. Ebbe a munkába besegítettek a gyerekek. Ahogy nőttek, ügyesedtek, a hat fiú, Gyurka, Feri, Misi, Jani, Józsi és Pista. Teruska, az egyszem lány inkább a ház körül tett vett, és a templomszépítésben segített anyjának.

Mindenki dolgozott a családban, de a sok munka csak a szegénységre volt elég, az egyhangú étkezésre, heti egyszeri húsos ebédre, a gyakori rántott levesre. Pedig a ház körül mindig voltak baromfiak, a határban megtermelt a zöldségféle és a gyümölcs a mama hajladozása nyomán. A termést a mama hordta haza. Kacsáknak, malacnak zöldet szedni, zsákba tömve hazahozni a gyerekek segítettek, mert rengeteg csalán meg lécium kellett. Mindig volt tennivaló, az anyai örökség- ként kapott Hunyadi utcai félházban is, ahova 1924 nyarán költöztek át. Ez a lakrész sem jelentett jobb körülményeket a csa- lád számára. Sokat kellett javítgatni, tatarozni, baj volt a fűtéssel.

A legnagyobb gondot azonban a szegénység jelentette és a viszálykodás a másik házrészben lakó rokon öregasz- szonnyal.

A nyiladozó értelmű, vakarcsként emlegetett hetedik gyerek saját sorsán korán megtapasztalta, mit jelent szegény- nek lenni. De akár a többiek, megbékélt ő is azzal, amit a szülőktől hallott, meg a templomban, hogy "szegények mindig lesz- nek köztetek", vagy ami mindennapos megállapítás volt a családban, hogy "nálunk még sokkal szegényebbek is vannak." A vesztett első világháború befejezését követő nehéz években Pakson 12 ezer lakos élt. A mozgalmas, zavaros politikai és gaz- dasági viszonyok közepette az élet békés mederbe terelődött. A fejlődés nyomán az iparosok műhelyeket, tehetősebbek munkalehetőséget biztosító üzemeket, a kereskedők boltokat, vendéglőket létesítettek végig a Fő utcán. Újra nyitottak a Ba- zár sori boltok, kialakulóban volt Paks község városias arculata.

Egyszerű volt, szegényes a paraszti sorban élők öltözeke.

Nyáridőben gyermekeik klottgatyában jártak, mezítláb játszottak, futkostak hétköznap, ünnepi öltözékként többnyire a nagyobb gyerekek kinőtt holmijait hordták, kopott nadrágot, elnyűtt kiskabátot, lyukas, suszterra váró cipőt.

Még a legszegényebb családokban is többet áldoztak, nagyobb gondot fordítottak arra, hogy a lánygyerekek tetsze- tősebbek legyenek – bár egyszerű ruhában járva – szépnek látsszanak.

Pákolitz Pista versbe foglalta, amikor:

*"Revitz-nél vettünk ünneplő ruhát,
fél délelőttön alkudott apám."*

Amikor járt-kelt a forgalmas főutcán, többnyire a játékosbolt kirakata vonzotta. Nézte a sok színes, csillogó holmit, de csak nézte, mert tudta,

*"a bolti játék rang volt és kiváltság,
nem harangozó fiának csinálták."*

Cseperedtek fölfelé a kis Pákolitz csemeték. Sorra fejezték be az elemi népiskolát. Voltak, akik a polgári iskolában tanultak tovább, voltak, akik elmentek hajósnak, mint Feri és Misi. Akárcsak Jani, aki kitanulta az asztalos szakmát. Vándor-

asztalos lett, Berlinben és Párizsban dolgozott. Az egyszem lány Teruska varrodába ment dolgozni. Józsi Dunába veszett, másik azonos nevű fiú papnak tanult Kalocsán.

Pistának jó feje volt, szorgalmas, vékonycsontú, nyílt tekintetű. Igazi papnak való – állapította meg a plébános úr. Javasolta a szülőknek, taníttassák tovább, válassza a papi hivatást! Legfőbb érvként hatott a szülőkre, hogy a papnevelésben ingyen is lehet tanulni, a kispapok tiszta, szép környezetben élnek, az étkezés sem kerül pénzbe, a reverendát meg kapják, mint mundért a katonák. Meg hát úri körökben akkoriban gyakran hangoztatták: "Katonaság, klérus, a többi meg zérus!"

Pákolicz György – kőműves segéd és harangozó – katona volt a háború alatt, egészségügyi katona, szanitéc, szakaszvezető. A katonaorvosoktól és sebesülteket ellátó katonáktól sokat tanult. Szerzett hétköznapi intelligenciája átsegítette a sok gondon és nehézségen. Tudott rendet tartani az eleven, olykor csintalan gyermekek között.

Kitanulta a kőműves szakmát, segédlevelet szerzett. Sok munkája volt.

A gyerekek számára legvonzóbb környezetet jelentette a Duna, az

*"Aranyugárban csillámló napok,
vízszagú szél, fehérizzású fény!"*

Élmény volt látni a végtelen nyugalommal elfolyó áradatot, az ezüstös fényt a vízen, a parthoz verődő hullámokat, a stéghez simuló, kikötő fehér hajókat, uszályokat vontató, lomha tehergőzösöket. Elnézni a horgászokat, akikben megtestesült a türelem és a nyugalom. Úszni az akkor még tisztavízű folyóban, élvezni a nyarat, nézni a lenge sirályokat, amint elhúznak a víz felett.

*"Volt uszoda is a szabad Dunán,
külön medence férfiaknak, nőknek,
s a korzó felől közös napozó,
közbotrányul, ha botránkozni jönnek;
ki állig begombolkozva se fő meg:
a templomjáró néni elpirult,
megjósolván a biztos végzetet,
ahogy Sodoma sorsa is betelt."*

A meztelbas gyerekeknek bérletük nem volt, húsz fillérjük sem a belépőjegyre. Beóvakodtak hát, vagy szemtelenül belógtak a kétmedencés, kosaras uszodába. A dunai uszoda, melyet Hága József nyugalmazott hajóskapitány kezdeményezett, tetszetős faépület volt, sokan jártak oda, zsúfolásig. Szemre is tetszetős, messzi vidéken népszerű, igen hasznos egészségügyi intézmény volt. A belépőjegy ára azonban borsos volt abban az időben, amikor egy napszámért 80 fillér volt a fizetés.

Voltak, akik jobban szerették a nyílt vizet, beúsztak a malomhoz, mint Pákolitz Jóska. Róla írta,

*"a Józsit irigyeltem, mert fejest
ugrott a malomról, hogy csak úgy cuppant!"*

Volt még parti sétány, fiatal, nyújtózkodó gesztenyefákkal, odébb teniszpálya, hol labdát szedtek a gyerekek.

A legkisebb Pákolitz gyerek erről így vélekedett:

*"No, labdát azértse szedtem nekik,
mondván, az apám nem teniszezik."*

Felnőttként írta:

*"A kőműves csak verejtékezik.
/Egy kerítésre, mit apám rakott,
emlékszem még ma is; ha arra járok,
egy-egy téglát végig simogatok;
jó munka, nem fogják a viharok,
s ma már jelkép e kerítés nekem,
hogy maradandó, szép emlékjelet
hagyjak magam után, ha elmegyek."/*

Már kiskorától kezdve látta, milyen emberfeletti munkát végzett anyja, az a törékeny kicsi asszony, akire ránehezedt a nagy család minden gondja. Költővé érett fia felnőtként érthette meg valójában, mennyi lemondás, gond és állandó munka árán tudta gyermekeit felnevelni. Szerette, csodálta édesanyját. Ezt fejezte ki az emlékező-szeretet hangján.

TEKERCS

*Színes posztóból összevarrt tekercs
tarkállik a vedlett tyúkól-tetőn;
kopott, molyrágta kis darabnyi múlt,
hosszan megállít, rá emlékezőn.*

*/Aprócska asszony fogja hirtelen
s a feje fölé függén fölteszi;
ne nyomja majd fejét a telt kosár,
ha Kishegyről a szilvát cipeli./*

*Nem fogta, mégse dőlt le a kosár,
– tetszett nekem a mutatvány nagyon.
Most rám nehezül minden súly, teher,
Míg a tekercsset megsimogatom.*

*Ez koptatta le kis aszott fején
Hírmondóba maradt ezüst haját.
Csak úgy magamnak suttogom: mama,
Segítenék, ne gyűje el magát !*

*S már fejemen van az avitt tekercs,
– még meg is mosolyoghat, aki lát;
Emlékezőn egy percig viselem
Alázattal, mint szent a glóriát.*

*Még régebből kivetített kép a múltból:
"A táj a forró fényben fölremeg,
az Ürgemezőn át siet anyám;
Fején kosár és benne csöpp legény,
Negyedfél éves lehettem talán."*

Folytatva egy másik versből:

*"mire delet fodrozott
a tűző nap, már kész volt az ebéd;
alig evett, s mosogatás után
még nagymosásba kezdett a Dunán".*

Hosszan lehetne sorolni azokat a verseket, melyek gyermekkoráról, annak nemcsak nyomorúságáról, gondjairól, hanem apró örömeiről, emlékeiről írt. Az iskolai oktatás nem jelentett nagyobb gondot, terhet a család számára. A nehézségek attól kezdve jelentkeztek, hogy a tehetséges fiú elkerült hazulról, és beiratkozott a kalocsai jezsuita gimnáziumba, majd 1937. őszén tanulmányait az ottani érseki tanítóképzőben folytatta.

Hajóval – a Laudon osztrák személyhajóval – történt utazását és ismerkedését a papi várossal versben örökítette meg.

*“A gőzös duhogva fut a Dunán,
a messzi partot nézem szótlanul;
a kék vízen a hajnal piros-fürge
nyila a sárguló bokrokra hull;*

.....
Városba visz a nagy fehér hajó.

.....
*A kettőstorony tetszett, semmi más,
Nem akadt egyéb bámulnivaló.”*

.....
*“Aztán... ne ám, hogy szégyent vallj, fiam !”
– mondta anyám. Én újból megfogadtam,
iparkodom és föltettem magamban,
az elsők közt is legelső leszek.”*

Tükör utca 10. sz. alatt volt a kollégium, kvártély. Már csak a kosztot kellett megoldani. Erre Kalocsán lehetőség volt, a szegény sorsú kisdíákok részére jobb módú családoknál biztosított ingyen ebédeltetés, melynek a jó tanulás volt a fizetése.

Három éven át, egészen haláláig adott Pákolitz Istvánnak és két gimnazistának ingyen ebédet dr. Rechner Konrád kanonok úr. Voltak, akik vele együtt másoknál is étkeztek, plébánián jó húslevest, Grosszmann úrnál finom sülteket, bírók, tanárok, ügvédek is volt úgy, hogy adtak egy-egy ebédet és rakták bögrébe a vacsorát. Pákolitz Pista legszívesebben Tóth Julis néne tejfölös bablevesére emlékezett vissza. A szegény bögrés diákok megfordultak jómódú családoknál, szereztek képet, benyomásokat, tapasztalatokat a viszonylagos jólét körülményeit tükröző másik világból.

A bögrésdiákok életét nemcsak versben örökítette meg, hanem a lírai ihletettségu, Bögrésdiákok című kisregényében is.

Tizenegy éven át volt Bögrésdiák. útja a gimnáziumból nem a papneveldebe, hanem az érseki tanítóképzőbe vezetett, melyet elvégezve kapta meg tanítói oklevelét 1942-ben.

A második világháború véres, viharos eseményei közepette kezdett el tanítani Maglódon, az elemi iskolában. Családi kapcsolatai és emlékei visszavonzották Tolnába, és szülőfalujába, Paksra.

1942-ben behívták katonának, év végével leszerelték.

Tíz évvel korábban kezdett el verseket írni. 1937-től megjelentek első versei a helyi sajtóban, a Néplapban és a Kalocsai Újságban. Országos folyóiratban 1943-ban jelent meg az új Időkben az Egy utas lemaradt című verse.

Ugyanebben az évben házasságot kötött. Két esztendei ismeretség után feleségül vette diákkori szerelmét, Pipellán Gabriella óvónőt.

Hamarosan három gyermekük született.

Közben 1944 januárban ismét behívót hozott a postás. Baján az I. folyamzár zászlóaljnál szolgált. Tanítói oklevele birtokában tartalékos tisztii iskolára vezényelték. Félbemaradt a tartalékos tisztii kiképzése. Folyami egységeiket északra vezényelték a Dunán. A folyam osztrák szakaszán hajóztak 1945 márciusáig, amikor Linzben lehorgonyoztak. Bajtársaival együtt Linzben amerikai hadifogságba esett. Ez az osztrák város több mint egy millió lakosával Felső-Ausztria tartomány fővárosa. A Duna szeli ketté. A táj rendkívül változatos és vonzó, a Duna menti sík vidéktől az Alpokig mindenféle tájvariáció megtalálható. Ebben a környezetben töltötte el a tavaszi és nyári hónapokat. A háború véget ért, a hadifogság is. Pákolitz István elindult gyalogszerrel hazafelé, Maglódra.

Szeptemberben a család Madocsára költözött. Felesége az óvodában dolgozott, a családfő a Paks-cseresznyéspusztai iskolában kezdett tanítani. A 21 kilométerre levő munkahelyére kerékpárral járt. Sok nehézség közepette nem sok idő ju-

tott az írásra. De diák- és ifjúkori verseinek bűvópatakja hamarosan felszínre tört. Verse jelent meg az Új Időkben, melyet Herczeg Ferenc alapított és szerkesztett a második világháború végéig. A háborús események alatt megszűnt az úri középosztály legrangosabb folyóirata. 1945-ben az elsők között indult meg újra, azonos néven, de megváltozott jelleggel. Új szerkesztője Kassák Lajos lett.

Pákolitz-verset lehetett olvasni az Élet című katolikus folyóiratban is.

1947-ben a paksi katolikus elemi iskolához került át. Lett tanító és segédkantó, tanított abban az intézményben, ahová gyermekkorában járt. Otthonosan érezte magát az iskolában éppúgy, mint a katolikus templomban. Lélekben hazahozta azoknak a harangoknak a hangja, melyeknek kötelét húzta hajdanán. 1948-ban történt államosítás után Pákolitz István az 1. sz. általános iskolában tanított, a volt polgári iskola épületében.

Egy év múlva feleségét is Paksra helyezték. A család odaköltözött. A következő három évben széles körben ismert költő lett Pákolitz István polgári iskolai tanár úr. Versei jelentek meg a szegedi Tisztatájban, majd az új Hangban, a Csillagban és a pécsi Dunántúiban.

Akkor már az 1948-ban megszűnt Polgári iskola igen jó képességű, volt tanári testületének tagjaként dolgozott az általános iskolában. Olyan kiváló pedagógusok között, mint Székely Sándor igazgató, az Ercsi polgári iskola megszűnése után Paksra került Várhidi (Weingärtner) Erzsébet, a tragikus sorsú Tarisznyás Györgyi, Kasselik László, Blazsek Károly Frigyes, Fülöp Etelka és mások, akikre egyre kevesebben emlékeznek.

Magyar-történelem szakos diplomát a Pécsi Pedagógiai Főiskolán szerzett 1952-ben. Pedagógiai munkája mellett egyre inkább kibontakozott irodalmi tevékenysége. Nehéz volt eldönteni, melyik úton haladjon tovább. A döntést elősegítette az, hogy a Szépirodalmi Kiadó 1954-ben gyűjteményes kötetben jelentette meg három fiatal költő, Pákolitz István, Boda István és Petrovácz István verseit. Önálló kötetet is kithetett volna a Három költő című kiadványban megjelent harminchárom Pákolitz-vers.

Negyvenéves volt, amikor Szüret címen megjelent első önálló verseskötete a Magvető Kiadónál 1958-ban. Ugyanebben az évben a Pécsi Nemzeti Színház megbízásából lefordította Schiller Stuart Mária című drámáját. A művet 1961-ig a pécsi, szegedi, miskolci és kecskeméti színházakban állították színpadra.

Írt hangjátékot Janus Pannonius végórájáról, és a mohácsi sokác népmonda alapján elbeszélő költeményt Busófarsang címmel.

Szakmai munkája, szerény magatartása és pozitív emberi vonásai alapján elismert, népszerű pedagógusként ismerték szülőfalujában Pákolitz Istvánt, akinek pedagógiai munkásságát a közművelődési tevékenység váltotta fel.

Népművelődési előadó lett a paksi járási tanácsnál.

1955. májusától már Pécsen dolgozott, mint a Baranya megyei Tanács Művelődésügyi Osztályának művészeti előadója. 1967-ben magyar szakos tanári oklevelet szerzett az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán.

1961-től lett tagja a Magyar Írók Szövetségének, később, 1979-ig a Szövetség Pécsi csoportjának titkára volt.

Munkásságát 1963-ban József Attila díjjal ismerték el. 1972-ben állami kitüntetésben részesült. Két évre rá a Szakszervezetek Országos Tanácsa SZOT-díjjal tüntette ki. A díj odaítélésének indokolásában többek között az szerepelt, hogy Pákolitz István, a pécsi Jelenkor szerkesztője, első versei Kalocsán jelentek meg, közölte az Új Idők, és az Élet is. Fény és árnyék című kötetéért 1963-ban József Attila 3. fokozata díjjal tüntették ki. Pákolitz költészetében élethelyzeteit, ezek jelentőségét valóságosan meghatározott arányaiban érzékeli, reálisan, gyakran szelíd iróniával szemléli, fejezi ki. Költészete az elégia és az idill szerencsésen kialakított ötvözete. Népszerűek azok a versei, melyekben önző emberi vonásokat, jelenségeket csipdes nem kímélve költői magát sem. Gyermekversei (Altató, Kínálgató) utat találtak a gyermekolvasókhöz, hiszen a "világot teszük láthatóvá, s a költő lírai érzékenysége zenében olvaszt mindent."

Igyekezett értelmes eligazítást nyújtani az emberi lét, a béke, az emberiség jövőjének izgató kérdéseire elfogadható választ adni.

Írói, közéleti, közművelődési tevékenysége anyagi alapjainak kiteljesedését a pécsi Jelenkor című irodalmi és művészeti folyóirat teremtette meg és biztosította. A Magyar Írók Szövetsége pedig lehetővé tette azt, hogy kitekinthessen az ország határain túli Európára is. A sikeres Schiller-fordítás után három alkalommal volt a Németországba kiutazó delegáció

tagja. Járt Jugoszláviában, Lengyelországban, Romániában és a Szovjetunióban. Turistaként eljutott Olaszországba, Görögországba, Törökországba, Ausztriába és Finnországba is. úti élményeit versekben örökítette meg.

Irodalmi munkássága és szervező tevékenysége mozgalmas, politikai ellentmondásokkal terhes időszakban zajlott. Olyan politikai harcok, küzdelmek, ellentmondások közepette, amikor a három "T" jelző körébe soroltak be írókat és műveket tiltott, túrt és támogatott kategóriákba, és szorították korlátok közé az irodalmi, lelkiismereti szólásszabadságot.

Pákolitz István egyenes úton járt, a szegénység, a gondok, a segítő szándék göröngyös útján ment céljai felé. A felemelkedés reményébe vetett hitének motorja hajtotta. A szerkesztőség vezetésében törekedett arra, hogy a pécsi, baranyai, Dunántúlon élő költők és írók rendszeresen helyet kapjanak a Jelenkor hasábjain. A pannon hagyományok felkutatása, Janus Pannonius személyiségének, munkásságának feltárása, ismertetése, ápolása munkájának homlokterében állt. Ugyanakkor felkarolta, segítette új, fiatal tehetségek kibontakoztatását is. A Jelenkor Pákolitz István vezetésével indult el máig is felfelé vezető útján. Igényes volt mindig, a tartalom és forma tekintetében magasra tette a mércét. Fáradhatatlan volt a munkában. Igyekezett kora politikai követelményeinek megfelelni, de mindig érvelt, vitázott, ha kellett, szerzőkkel, kiadókkal, terjesztőkkel. Mindezek és a szerkesztőségnél felmerülő anyagi gondok megviselték fizikumát.

Szívántalmak gyötörték. Két infarktust véselt át, pihenésre csak kevés időt szánt. Alkotóházaknak ritkán volt vendége, ugyanez állt az újságírók balatoni üdülőjére is. Pihentető környezetet számára Pécs, Paks és a Balaton jelentette, s közvetlenül a családjá. Pécs jelentette életcélját, a beteljesedést. Paks az indítást és indíttatást. A népes családot, az emelt fővel viselt szegénységet, egyenes gerincet, a helyet, ahová mindig vissza lehetett találni. Elszakíthatatlan szálak fűzték Pakshoz, a Dunához, a versekbe foglalt, sokszínű paksi tájhoz, és az egyszerű paksi emberekhez, iskolákhoz, könyvtárhoz. A balatoni környezet számára nem a zsúfolt mozgalmas nyaralóhelyeket jelentette, mint inkább az akkor még kis hangulatos üdülőhelyet, ahol szívesen vett részt "egy kis utópihenésen B. fenyvesen", ahonnét "meztélláb" írt leveleket, "nincs írógépem", emiatt. Véletlen találkozás hozott össze vele. Domboldalon ültünk, néztük a Balaton őszi fényekben fodrozó vizét, hallgattuk a csendet és élveztük az erdei fenyők illatát. 1963-ban megjelent Messzenéző című kötetéről beszélgettünk. A Ballada című verséről mondtam, hogy olyan, mint egy csiszolt gyémánt.

*Tenyérnyi felleg résen
csillag remeg.
(Nem őrizhetlek én sem.
- mi lesz veled?
Nyárvégi versbe írlak,
hogy védjelek.)
Kihunyini fél a csillag.
Azért remeg.*

Szerényen elutasította, túlzottnak tartotta a dicsérő szavakat. Fáradt volt, rakoncátlankodó szívére panaszkodott. Nem árulta el, kinek írta ezt a kis remekművet. Utólag tudtam meg, hogy mindhárom gyermekének, Gabriellának, aki Pécsi Gabriella néven igyekezett gyarapítani a magyar lírát, István fiának, aki üzemmérnök volt, és Éva lányának, aki magyar-angol szakos általános iskolai tanárként tevékenykedett.

Középtermetű, hullámos hajú, tiszta tekintetű ember volt, aki egész életében kereste a szépet. Még akkor is, ha "Messze van Kishegy, Homokerdő, Páskom", mégis, mindig közel áll hozzá "A szél, a víz, a rózsaaág és a tavasi csoda, amikor

*"Hófehér szíromzár
Zuhog az almafáról...*

*.....
Kihajló legszebb ágán
Sírdogál a király...*

Lehetne folytatni Férfikor című versével:

*Rigófütyty-harmat - fűrdette álom
ez a friss hajnal.*

*Egy lány ül a barackfaágon.
Nem is lány. Angyal.
Szólítom, de a szíromhullásban
elröppen szótlán.
Nem akarja, hogy leánynak lássam.
– Miért is szóltam?*

Életének nagyobb része gondok, küzdelmek tragédiák között sodródott, amikor 1940 utáni években elérkezett a "Világszégyn idő, a népet-hazát elvetelő idő, ideje a sumákoló hazudozóknak, a Korbácsos kezét nyalogató meghunyászkodó kutyák ideje, és lett "Huszonhatéves aggastyánja a bitang csalattatásnak, és ideje eljött "éhes vicsorgó farkasoknak." Pákolitz István szépbe vetett hitét sárba taposta, az embereket szabadságuktól, mindenüktől, életüktől is megfosztó ember-telen gyűlölet, a fasizmus.

A költő, a mindennapok krónikása mást nem tehetett, mint együttérzéssel és sajnálattal fordult azok felé, akiket, mint szerte az országban gettókba kényszerített a fasizmus. Pakson a zsinagóga környékén volt a gettó, ahonnan 1944. július 4-én szállították el a Paks és környéki zsidókat, a név szerint ismert kereskedőket, iparosokat, a község életében jelentős szerepet játszott családokat.

Ebben az időszakban kevés vers született. A félelem és a hallgatás csendje nehezedett az emberekre, akikkel a hatalom a legkisebb ellenállás esetén is könyörtelenül járt el.

Pákolitz István is csak 1973-ban írt arról a napról, amikor a gettót felszámolták, a zsidókat a vasútállomásra indították, és ennek az eseménynek állított groteszk emléket versben.

KALUCSNI

*A menetszlop még mindig nem indul
csak szarakodnak itt korareggel óta
az öreg Tauszignak pont most jut eszébe,
hogy a priccs alatt hagyta sárcipőjét
pedig jó lenne a sárban-latyakban
ki tudja hová cipelik a transzportot
odaslattyogott a mitugrász hadnagyhoz
hadnagyúr kérném tisztelettel a lelépést
mivelhogy a kalocsnim ott maradt kérném
biggyesztett a hadnagy el is mosolyodott:
hallja maga vén bűdös tetühintáztató
mi az, hogy a kalocsni még magyarul se tud
az nem kalocsni hanem ka-lucs-ni érti
hát csak igyekezzen, igyekezzen, mert
nüná gondolta az öreg hát mégiscsak
van szíve ennek a goromba pokrócnak.
visszacsoszogott a gettókapuhoz
elrebegette a fegyveres karszalagosnak
vagyis Mogyoróssy Lajos testvérnek
(pár éve még jó előre köszönt a csipás
jónapot Tauszig úr hogyvagyunk hogyvagyunk
most meg el se fogadja a köszönést)
volt ideje Tauszig bácsinak a tünődésre
Mogyoróssy testvér ugyanis nem figyelt rá,*

*mert egy rengőfenekű leányzóval heherészett
s most ráripakodott: miazistent akar
nem lássa hogy el vagyok foglalva?*

*Tauszig úr újra nekifohászokodott:
nem illegálisan vagyok itt kéremszépen
a hadnagyúr volt szíves engedélyezni
noshát visszajöttem a kalocsniért,
most már így hagyta, miért javítsa ki,
a karszalagosnak úgysis teljesen mindegy
akár kalocsni, akár kalucsni,
hiszen Mogyoróssy úr nyilván fajvédő
és nem nyelvévédő ez pedig nagy differencia
csúnyán elkerekítette a testvér:
nekem ne dirigáljon egy takonypóc hadnagy
különböztetés én felelek a köcsölékér,*

*köpött egyet és enyhébbre fogta a szót:
ballagjon csak vissza Tauszig úr
sokkal jobb ha a kalucsni marad itt
mintha teszemasztat maga merugyebár
nem talájják mongyuk a néfsoróvasáskó
hát az nagy pekk lenne jóval többbe kerülne
mindamennyit ér az a csámpás lábbeli
mit tehetett mást visszakullogott az öreg
röstellte mért hagyta hogy ez a Mogyoróssy
csak így egyszerűen lerázza a nyakáról
ajvé pedig nagyon jó lenne az a kalocsni
vagyis kalucsni mert ki tudja hová kerülnek
megint pislogni kezd ballába újján a tyúkszem
szólni kellene újfent a hadnagyurnak
a menetoszlop még mindig nem indul
csak szarakodnak itt reggel óta
persze hogy szólni kellene a Jávorbajuszosnak
és másodjára Mogyoróssy úr is belátóbb lesz talán
hiszen csizmája van agyusztrált
mit kezdene azzal a kitaposott vacakkal
pedig milyen jó lenne a téli lucspocsban
ki tudja hová vezénylik a transzportot.*

Személyes inzultus érte 1946-ban a madocscsai országúton, ahol egy részeg kitelepítési kormánybiztos igazoltatta. Előre köszönt neki, akire azonban rájött a kivagyiság. Szidalmazta édesanyját, őt meg lefasisztázta. Orra előtt hadonászott pisztolyával, fölpofozta, lófarkához kötve akarta Dunakömlődre bevonszolni, ahol a svábok kitelepítésében élet-halál ura volt.

Aztán felhagyva az ijesztegetéssel, röhögve kezet nyújtott: - Remélem, nem haragszol?! - Ez már a tanító úrnak szólt. Elment.

Pákolitz tanító feljelentést tett másnap a rendőrkapitányságon amely azzal végződött, hogy egy hónap múlva kirúgták magas beosztásából mert nem lehetett szemet hunyni a disznóságai fölött.

Pécsett, 1986. Február 20-án írt önéletrajzában szerepel, hogy "Ezért lármázom írásban és szóban minden hazugság, erőszak és álság ellen; minden látszat, mellébeszélés, csűrés-csavarás és felelőtlenség ellen; az emberség és az emberiség elleni sorozatos merénylet ellen."

1975-ben elszenvedte a harmadik infarktust, amely után keveseknek jut osztályrészül a továbbélés lehetősége. Szívbántalmak gyötrő szorításában vitte, vonszolta tovább a szerkesztőség gondjait 1980. december 31-ig. Nyugdíjas búcsúztatása idejére sikerült nagy céljait megvalósítani, szavakból emléket állítani Janus Pannoniusnak, a magyarországi latin humanizmus legkiválóbb poétájának. Az 1434 és 1472 között élt pécsi püspök, Mátyás király humanista udvarának tagja, majd viharos pártütő, a klasszikus költészet első magyarországi művelője. Verseiben latin nyelven – elégikus hangvételben először szólalt meg a pannon táj dicsérete, a korán nyíló tavaszi mandulafák szépsége és a hazaszeretet érzése. A Janus Pannonius kultusz megalapítása, irodalmi értékeinek ismertetése Pákolitz István nevéhez kapcsolódott. Képes volt átérezni a nagy előd gondolatait, a kort, mikor még

"Mély álomba zuhantak, aludtak a pannoni tájak",

mikor még "Barbár téiben aludt a csírázó, bölcs humanizmus. A nagy humanistával együtt érezve képes volt megcsodálni a

"Korán nyíló menyasszonycsokros mandulafák virágcsokrát."

Saját sorsát Janus Pannoniuséval azonosítva vallja

"csak poéta vágytam lenni, semmi más".

Megbíráhatónál többet vállaltam, tudom, s mit

csinálnom kellett volna, arra már

időmből nem futotta, tervem terv maradt."

"Téblábólunk a nyüzsgő földi téreken,

cipelve tenger-gyöngeségünk limlomát;

"Mégis bízom a sorsom istenében; nem megyek el már nyomtalan e tájról."

Irodalmi munkásságát számos kitüntetéssel ismerték el.

1963-ban József Attila-díj,

1972-ben Szocialista Kultúráért

1974-ben Szakszervezet Országos Tanácsa Díj,

1979-ben Munka Érdemrend Arany-fokozata,

1980-ban Kiváló Dolgozó kitüntetésben részesült.

Életének nagyobbik része Pécsett zajlott le, ahol maradandó érdemeket szerzett a város kulturális és művészeti életének felvirágoztatása terén. Különösen sokat tett a pannon hagyományok újraélesztése, Pécs irodalmi arculatának formálása, irodalmi életének szervezése terén. Ezt ismerték el 1982-ben Janus Pannonius Művészeti Díjjal. Két évre rá Pro Urbe Pécs kitüntetésben részesült.

Kéves költő van hazánkban, akinek elismerésből, kitüntetésből annyi jutott, mint Pákolitz Istvánnak. Minden kitüntetés fénye két helyre irányul: egyik, ahol született, másik, ahol élt, munkálkodott az alkotó. Eltérhetetlen szálakkal kötődött Pakshoz, sok paksi munkásemberhez, pedagógushoz, rendszeresen tartotta a kapcsolatot a könyvtárral és annak vezetőjével.

Pákolitz István 77 évet átívelő életének fél évszázadot kitevő irodalmi munkásságát ha mérlegre tesszük, egyértelmű a megállapítás, hogy maradandó, értékálló műveket alkotott.

Tizennyolc verseskötetet, egy németből fordított színpadi művet, egy gyűjteményes kötetet (melyben ott sorakozik a Janus Pannoniusról szóló négy vers, Barbakán címen, egy hangjáték Janus Pannonius végórájáról, a Mandulavirág, és a Busófarsang című, mohácsi sokák népmondán alapuló elbeszélő költemény, és Nyugtalan címen az 1970 és 1986 között megjelent válogatott versek.

Nemcsak költő volt, hanem a szépprózájának is avatott mestere, állapíthatja meg az olvasó, ha elolvasta és elgondolkodva leteszi a Bögrésdiások című, gyermekkori és ifjúkori emlékeit megörökítő költő szépprózai írásművét. A két részes kötet színesen, érdekesen, helyenként szókimondó, vaskos humorral idézi vissza egy dunamenti falu légkörét, nyomasztó sze-

génységét, társadalmi ellentéteit és egy papi városban kialakult emberi kapcsolatokat. Elevenen és hitelesen jelenik meg a múlt generációhoz tartozók élete, létért folytatott küzdelme.

Ezt a nagy ívű, sokszínű irodalmi tevékenységet és a községben kifejtett pedagógiai munkásságot értékelve elsőként kapta meg – immár szülővárosában, Pakson a megtisztelő Díszpolgár címet, és hozzá Aranytollat az Írószövetségtől 1988-ban.

1993-ban a Magyar Köztársasági Érdemrend Középkeresztjével tüntették ki irodalmi munkásságáért. Akkor már országosan ismert és elismert költő volt, akinek szavára oda kellett figyelni.

Szerény, népszerű, napfényes életfilozófiával rendelkező ember volt, akit kortársai emeltek ki a sokaság közül, hogy legyen jelenben példamutató, jövőben messze néző példakép. Azért, hogy legyen, aki elmondja: "Az a dolgunk, hogy értelmes, jószívvel végzett munkával töltsük ki az arasznyi létet". Mindent, amit papírra vetett, azzal a céllal tette, hogy az olvasóban váltson ki valamilyen indítékot, örömet és szomorúságot, erkölcsi ítélezést, egyetértést vagy vitát, tetszést vagy nemtetszést; nyújtson valamit, tanulságot, lelkesítést, biztatást, hogy nincs az a mélység, ahonnan ne lehetne felkapaszkodni, nincs olyan nehézség, amelyet le ne lehetne küzdeni.

Egy valami van, amit nem lehet elkerülni, kivédeni, sem akarással, sem munkával, sem reménykedő csodavárással. Van, akinél csak egyszer kopogtat, van akinél háromszor, de akkor már fogja a lélekharang kötelét.

Pákolitz Istvánnál háromszor kopogtatott, három infarktus után kegyes volt hozzá a sors, adott neki még tíz évet.

Megérhette, hogy 1987. április 24-én részt vehessen azon az ünnepi tanácsülésen, melyen átadták a társadalmi összefogásban kiemelkedő eredményeket elért Paks városnak a Hazafias Népfőnt által adományozott díszes nemzeti zászlót.

Megengedte érni, hogy ugyanezen alkalommal Paks Város Díszpolgára címmel tüntették ki, és átvehette a kitüntetéssel járó aranygyűrűt.

A szívet szorító betegség tünetei a millecentenáriumi ünnepeken szemmel láthatóan kiütözköztek rajta, amikor az ünnepeket Gyöngyharmat című versével megnyitotta. Utána azonban el kellett hagynia a dísztribünt, hogy leülhessen, mert rosszul lett.

A halál árnyékában elmúlt az utolsó évtized, és hetvenhét éves korában, Pécsen, 1996. május 14-én elhunyt Pákolitz István, József Attila-díjas költő, a Magyar Őrók Szövetsége Dél-dunántúli Csoportjának elnöke, a Jelenkor irodalmi és művészeti folyóirat szerkesztőségének volt elnöke, Paks város első díszpolgára.

Május 24-én délután 4 órakor megkondultak a katolikus templom harangjai. Azok a harangok, melyekről utolsó, még életében megjelent Megváltatlan című kötetében írta:

"Bárhon hallok harangszót, mindig azt az egyetlen hangot vélem zengeni, mit
édesapám kerek negyven esztendőn át naponta hajnalban, délben, este megkondított."
Zengtek, zúgtak a paksi harangok...

Az elhunyt búcsúztatását és a sír beszentelését Bíró László pécsi püspök végezte. Elhangzottak a gyászbeszéddek. A koszorúk, virágok, kandeláberek vibráló fényei és a gyászoló sokaság felett a megilletődött csend szomorúságából felemelkedett egy nagy lélek.

Szállt, szállt, egyre magasabbra. útban a fény felé, hogy örökre itt maradjon, mint élő emlékezet azok között, akikkel mindig egy volt, akik szerették, minden paksiak gondolatvilágában és szívében.

Pákolitz István 2000. április 11-én felavatott szobra, Farkas Pál szobrászművész alkotása ott áll a római katolikus templomhoz közel, a Múzeum kertjében.

Ott, ahová csengve-bongva hallatszák a harangszó, ahol meséket suttoz az öreg fák friss, vagy zörgő lombjai közt hancúrozó szél.

Ott, ahonnan pár lépést téve át lehet lépni Pákolitz István múltat idéző emléksobájának küszöbét.

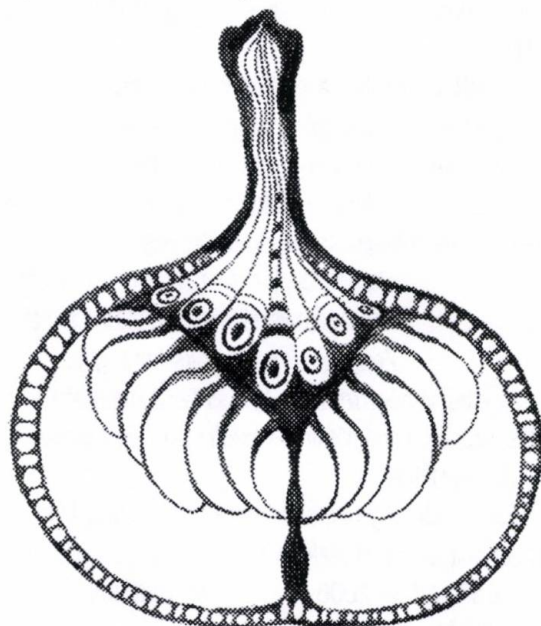
GÁTS KRISZTINA BEÁTA

Illúziók

sosem járt tájak
sosem várt vágyak
el nem vesztett képei
meg nem élt évei
még bennem égnek
sosem tett léptek
ki nem ejtett szavak
mint el nem olvadt havak
maradnak meg
el nem képzelt arcok
meg nem vívott harcok
sosem ígért gyermek
nem kért győzelmek
várhatnak még
sosem múló ráncok
el nem tépett láncok
meg nem értett végem
sosem remélt éltem
tudata utat bagy
illúziómnak

Édesanyám,

lépteid nyomát, ha érthetném,
aranyport szórnék lábaid elé,
követnélek s vörös vadrózsa-tócsa
kísérne utadon.
Kezeid nyomát mindenütt kibímezném,
s a világnak mutogatnám.
Szavaid festegetném az égre,
gyönyörű betűkkel írnám
minden gondolatod,
s a bánatosat is kiszínezném neked.
Finom vonásaid márványba faragnám,
s ráncaid csiszolnám
apró porszemekre, hogy
magával vibesse mind a szél.

Halottaink emlékére

Letesszük koszorúinkat.
Temetők síri csendjében apró fények.
Megállunk egy percre. Fejet hajtunk.
Hajunk febér hóban piben.
Igen. Mécsesünk ismét csak nektek ég.
Szó nélkül. Hang nélkül. Elég.
Fáj hiányotok.
Rátok gondolnak fiaitok, lányaitok.
Szent estén ott vagytok mindig velünk. Arcunkba gyertyalángok pislákolnak, kibunynak
percegeve.
Hisszük, fogjátok még kezünk.

Tükröm

Döbbenet.

Arcom, mondd, hova lett?

Ez NEM én vagyok!

Álarc mögött kutatok.

Miért mutatsz mást helyettem?

Vagy valóban ilyen lettem?

Beesett szemek, derű sebol.

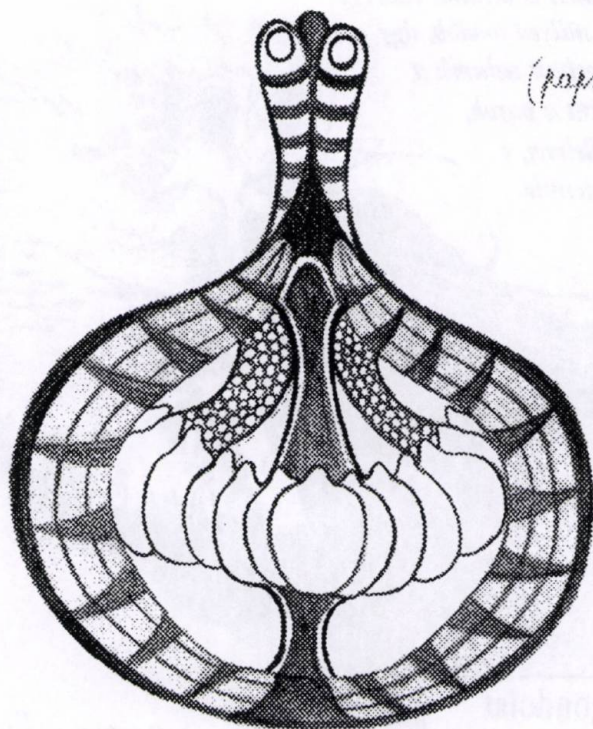
Szám erőltetett mosoly.

Ez NEM én vagyok!

Nem játszhatok örökké vakon.

Add vissza arcomat, tükröm!

Ami van, nem kell, csak gyötör.

(paprika)

Laposa Zsuzsa '98 máj

Körhinta

a

két láb

fut már

port kavar

mély avart

körbe-körbe

port kavar

mély avart

körbe-körbe

sete-sután

jár a bokám

*az üldözött székeket soha el nem érhetem
bitetlen szövevények összemósódnak a képek*

fejem sajdul lábam fáj

szemem karikákat lát

még mindig ülök

és szédülök

itt vagy

kedves

rám találj

ÁLLJ

Téli szél

dermedten állunk az út szélén

fogunk vacogva koccan

téli szél rángatja hajunk

kabátunkba tép

keresztbe s bosszan

rubánkba bújjik

bőrünkbe csíp

bavat söpör nyakunkba

sziszegve subogva

tekeredik fagyott karomba

dédelgetést vágyna tőlem

melengetőt talán

habár sóvár sóbaja

bozzám el nem talál

bízelegve szorongat

bőszen kerget

s én csak didergek

RÁCZ DIÁNA

Anno 1988.

Szürke volt az ég, éppen havazni kezdett a téli felbő. Szerda volt, a szekszárdi kórház látogatási napja. A tüdőosztályhoz vezető, végtelennek tűnő lépcsőn kapaszkodtunk föl, anyám, öcsém és én. Felértünk. Összeszorult a szívem a hosszú folyosón végigtekintve. Szorongásom rettegéssé nőtt, mikor megláttam a kórterem ajtaja felett világító vörös lámpát. Valami megmagyarázhatatlan bizonyosság volt bennem, amit tudatom nem akart, nem tudott bagyni feltörni. Mintha nem is lépkedtem volna, hanem valami mocsárban próbáltam volna utat törni magamnak. Lelassult az idő, a percek óráknak tündek. A szobába érve tekintetem végigfutott az ágyakon, az utolsóban az ablak mellett ott feküdt apám.

Valahol belül arra vártam, hogy vidáman felkel jöttünkre, hogy a régi lesz. De nem így volt. Az ágya körül a csecsemőágyakra emlékeztető rács emelkedett, a keze kikötve, az arcán mély nyomokat hagyott a szenvedés. Épp aludt, de valahogy megérezte jöttünket, mert bár egyikünk sem szólalt meg, felébredt. Fáradt volt a tekintete, mintha a világ minden terbe rajta nebezedne, de boldogság is volt ott és félelem is, amit én akkor még nem értettem meg.

Aztán anyámmal beszélni kezdtek valamiről, én pedig az ágya mellé ültem és csonttá soványodott kezét szorongattam. Ránéztem az arcára, s láttam, hogy minden egyes lélegzetért keményen küzdenie kell.

Megéreztem a fájdalmat, amit ő érzett minden pillanatban, mikor hirtelen tüdeje kétségbe esve próbált tágulni, és én Istenhez fohászkoztam, hogy bagyja őt meghalni. Nagyon megrémültem saját gondolataimtól, hiszen annyira szerettem, annyira akartam, hogy éljen!

S a következő percben, mikor ott álltam az ágya mellett és láttam, vesz egy mély levegőt – egy utolsót – és nem emelkedik, nem süllyed tovább, úgy éreztem, én vagyok a hibás. Akkor ott bennem is megbalt valami: a

gyermek naivitása, hisz nincsenek csodák. Szétpattant a burok, amely addig jótékonyan körülvelt. Megértettem a félelmet, s megértettem a boldogságot is, hiszen mindenkinek mennie kell egyszer, apám legalább nem volt egyedül.

Ami utána következett, ridegen valós volt.

Az orvos közlése, miszerint ez már várható volt, mert ugye a rák nem kivételezett senkivel, anyám, aki már előkészítette a ruhákat a temetésre, öcsém, aki nem értette, miért nem kell már apának a nagy barna bunda...

Én pedig ott voltam, láttam őt "elmenni", mégis még most, felnőtt fejjel is biza várom. És senki nem értette meg, miért nem tudtam sírni...

Egy gondolat

Végtelen csillagokba írt
ezer emberi sors:
a Teremtés epilógusa.

Laposa Lúcia
2000. jan.
(Laposa Lúcia)

MAJOROS IRÉN ERZSÉBET

ZSOLTÁR

O.M. emlékére

*Febér rózsza Mária
Lelkét Jézus találja.
Szent igével igéztették,
Nap-gyűrűvel pecsételték.
Kelj fel, kelj fel
Szép Szűz Mária
Szent Mihály havában!*

Várakozás

*Negyvenkét éve
az óra egybelyben áll,
nem tudom mire vár.*

OLÁH ZOLTÁN

Rólad!

*Kell minden mi szép, a tükröző csillagfény.
Alkonyi órán arcodon táncoló lámpafény,
Tolakvó emlékek néma fénye,
Alkalmi csókok varázsos erénye.
Lebukó Nap szikrázó koronája
Igazi szerelmek méltó csodája
Nevelt gyermeked piruló orcája.*

Ember!

*Magad alkotta szép világ,
Azért érzed amit látsz.
Az élet magad vagy.
Harcolnak érted, s te harcolsz másért,
Valaki szeret, s te viszont szeretsz.
Ez mind az élet, ez mind Te vagy EMBER!*

*Laposa Zsuzsa
2000. jan.
(napraforgó)*

SZARKA JÓZSEF

Úgy tűnik, hogy emberidegen korszakok idején számottevően megfogytak azok a valamely életbölcsséget, igazságot, elmésséget kifejező tömör, szellemes írások, melyek minden időben, minden pezsgő szellemi élet apró ékkövei voltak, s adott helyzetekben bizton azok maradnak a jövőben is. Horváth Béla évek óta publikálja lapunkban aforizmáit. Konok, írásformáját tekintve jórészt magányos alkotóként töri az elmésségre, emberléptékű igazságokra fagyott érdektelenség és értetlenség jegét. Filozofikus alkat, azok közé tartozik, akik nem félnek kilépni a köznapiságból, nem félnek bejárni a gondolat végtelenbe tűnő, határtalan síkságát, hol minden köztes tényezőt kiiktatva egybe forrasztják a mélységet és a magasságot. Ezért választott olyan írásformát, mely csakis az adott lényegre apellál, történetesen az emberre, mint egyetlen találkozási pontra, melyben a kezdet és a vég egyesül. Nem egyszer játszik a felületes szemlélődő számára egyszerűnek tűnő, valójában azonban nagyonis bonyolult képzelte vagy valóságos szituációkkal, megesik, hogy mulattatóan fricskáz, másszor – önmagához hűen elgondolkodtató megállapításokat, javaslatokat tesz. Horváth töprengő természete nem zárja ki a könnyedséget sem, ha úgy tartja kedve a humor határát súrolva bölcsekedik. Írásai legfőbb értéke abban rejlik, hogy bennük mindig az igazat mondja, őszinte átérzéssel, megfellebbezhetetlenül.

HORVÁTH BÉLA**Megértés**

Magyarok nyerték a világirodalmi pályázatot; hm, jobb a boruk.

Gépvilág

Nem az a kérdés, ki viszi át a szerelmet, hanem mennyit, mert elgépiesedik.

Nahát

*Ízbírálat lett volna az EU.
asztalon, de mivel kontrollt alkalmaztak
mint a sport drog használatánál,
így csak a magyarok jelentek meg.*

Energialogika

*A legtöbb energiát a lélekből
nyerhetnénk, mivel leghamarabb
képes a "pokolba", ill. a "mennybe" jutni.
Az úrbajó ehhez képest a
kőbalta szintjén sincs.*

Emberiség

*Zűr, úr, Úr, zűr.
Az elsőt nem tudta még megoldani,
a másodikat ne oldja meg.*

Mindenhol

*A hazudozó mindig a
másik szobában parancsol.*

Paranoia

*Ha az utca kövét koptatja a lábam
érezem, követnek.
Nem tudom bányan.
Menekülök, elbújik belém a lélek.*

*Hiába.
Ők mindenbol megtalálnak.*

De addig tovább kell hogy féljek.

Bognár Szabolcs

*Néha hiányzik mikor még rossz volt...
Ha megszáll egy rég érzett dallam.
Akkor percekre robbant az éjszaka és
a létező jövőbe veszett a kéj szava.*

*És átkozottként bitem a bajban
mellyel soba senki nem számolt.*

*Az elveszett Marc Bolan egy titkot súgott nekem.
Ne tudd hogy mit akarsz de azt nagyon!
És én huszadik századik fiú akartam lenni
aranyfekete lépcsőn a mennybe menni
és utazni akartam a Megváltó Vonaton...*

De az idő nem adott lelkemnek új teret.

Va Banqe

*Különös játék: a létem a tétem.
Feltettem mindent: a múltam és az énem.
Szerencse fel! Mindenem a nullán.
Ha veszítek akkor tied a hullám.*

Ébredés

*Ködös vágyak lepik el a hajnalt.
Rádnézek és megkívánlak, hisz szép vagy.*

*Arany illatú bőröd lágyan simul karomba és
nem gondolok magamra amíg Téged csókollak.*

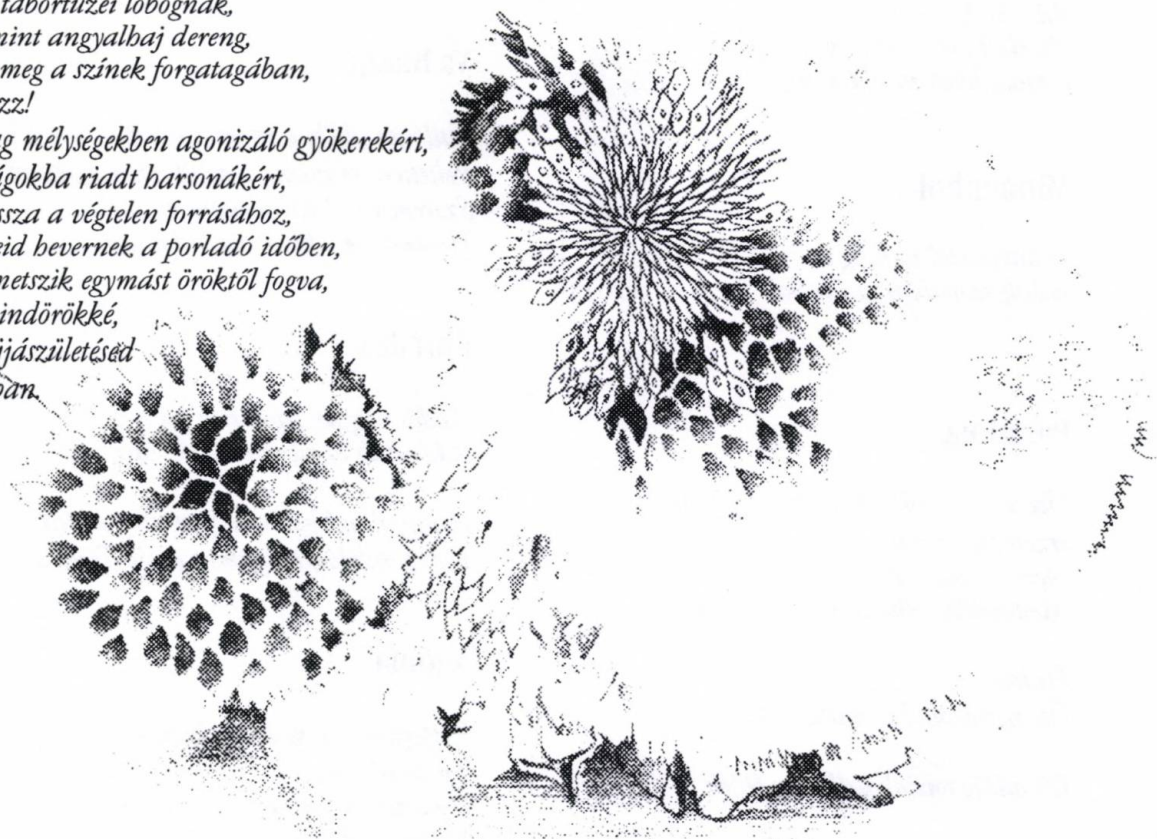
Agónia

*Rettegnek a rémek, gyilkolnak az angyalok
Tüzes vér vagyok, lassan alvadok
A bánat kacag, a boldogság sikít
Sejtjeimben valabol a rothadás virít.*

SZARKA JÓZSEF

Hagyd a hiába szavakat

*Hagyd a hiába szavakat,
 az éjszakában szármalmasan tántorgó,
 részeg álmok bányadéékában
 vergődő isteni fényt,
 a szorongásaidba visszariadt
 kinyilatkoztatásokat,
 mert fehé Nap kel a látbatáron immár,
 menj, és énekeld a ma született
 szelek partjain,
 térj vissza az ősi tükrökhöz,
 a szőlőkeretek méh zsongatta kábulatához,
 tudod már, hogy hiába kívánod,
 az új napban úgysem látod meg arcodat soba,
 hát hagyd az önmagukba viaszasugarasodó
 vágyakat és illúziókat,
 bizton menj a szemhatár felé,
 hol apáid tábortüzei lobognak,
 s füstjük mint angyalhaj dereng,
 mosakodj meg a színek forगतában,
 és imádkozz!
 a hallgatag mélységekben agonizáló gyökerekért,
 a magasságokba riadt barsonákért,
 és menj vissza a végtelen forrásához,
 hol emlékeid bevernek a porladó időben,
 és útjaid metszik egymást öröktől fogva,
 most, és mindörökké,
 minden újjászületésed
 pillanatában.*

Sarka József
 23. júl. 21

SZALAI SZILVIA

Homokóra

Összetört homokórából a por
úgy hullik szét
S pereg ki életem
Maroknyi homokja
Szintelen arcomból
Némán szólok,
Hangtalanul
– balódom...

Ha nem vagy itt K.L.G-nek

Rózsaiilat a Te közelséged...
Árnyak subannak felém
sóhajtva fülembé magányom
sivár voltát.
Nem vagy itt...
éj leple alatt
látom félelmemet,
s mi fájdalom!
Hiányod lélegzem
szívem rettegés báza
Ha nem vagy itt...
Arcom kitépott szárnyú pille
nem repül át rajtam.
Ajkam mosolytalan gyermek,
álmom vasra vert koldus
ki kér, de izzadt tenyere
üres marad, mint
kenyere, mi nincs.
Nem vagy itt...
Hitem benned felejtettem,
gyönyörűen igaznak bittem.
Most érzem közelséged
– rózsaiilat a szíved.
bangod szívem hangja,
Arcod – álmom mosolya,
Ajkad – hűsítő folyó,
Sóbajod – illatos virágszirom,
Nem vagy itt...
Itt van szerelmed
S közelséged rózsaiilat.

Lapora
Druca
2000 jan.
(narraforgó)

Boldogság

Oly hirtelen szakadt rám,
mintha tekintetét
felém fordítva
aromba lebelné
... boldogság ...
Váratlanul csókolt rám
Hűvös hajnalok
édes pibenését
idézték fel szavai.

Milyen csodás volt
Ajkaimmal hűsíteni téged
s combjaid boltívében
megpibenne lenni.
Mint hullámzó tengert
hallani bangodat.
Látni ahogy elfutsz
– gondolatban
a boldogság útján.

Gutai István:

Gróf Batthyány Lajos főbenjáró pere és vértanúsága

(II. rész)

III. FELVONÁS

1. KÉP

Burg, kisszalón. A falon az ifjú császár cinóbernadrágos, fehér zubbonyos állóképe.

Zsófia főhercegné: (levelet olvas az asztal melletti kanapén, majd az asztalra dobja Schwarzenberghez) Azonnal válaszoljon!

Emlékeztesse István főherceget arra, hogy amikor nádori tisztségéből lemondattuk, csak azért mentesült a további felelősségre vonás alól, mert ígéretet tett a császárnak, hogy a jövőben távol tartja magát a politikától, különösen a magyar ügyektől... (felveszi a levelet, újra olvassa) ... dinasztiahűség... lojalitás... őszinte ragaszkodása Ferdinánd császárhoz... (Schwarzenberghez) Hát egészen vak ez az István főherceg, vagy csak nem akarja észrevenni, hogy mindez képmutatás, alakoskodás volt Batthyány részéről?!...

Ferdinánd már rég alkalmatlanná vált az uralkodásra... de ezeket a márciusi törvényeket tőle zsarolták ki. A magyar alkotmányt a "jóságos" Ferdinánd szentesítette, ő írta alá, ő esküdött meg betartásukra... a birodalom megmentése érdekében egy új, fiatal uralkodóra volt szükség... akit nem kötött sem eskü, sem ígéret, sem aláírás. Batthyány csak azért ragaszkodott mindenáron Ferdinándhoz és ellenezte minden erejéből fiam trónralépését, mert ezzel a márciusi törvényeket védte !... ezt nevezi István főherceg lojalitásnak, dinasztiahűségnek!

Schwarzenberg: István főherceg engedékenységevel súlyosan kompromittálta magát és nagymértékben elősegítette Kossuth és Batthyány forradalmi terveit. Mostani sértődött, száműzött helyzetében biztosan mindent elkövetne Batthyány érdekében... hisz ezzel saját ártatlanságát is igazolná. A magyar alkotmány, amelyet olyan makacsul védett Batthyány, hosszú ideig az én terveimnek is legfőbb akadálya volt. A Habsburgok jogara alatt alakuló új német birodalmat centralizáltan, egységes olmtüzi alkotmánytervezetem szerint kívántam kormányozni. Ez az "extravurst" magyar alkotmány nemcsak hogy nem illett terveimbe, de a rossz példát hamarosan követték volna a csehek, a lengyelek, az olaszok. Centralizáció, gleichschaltolás helyett csupa önálló tartományra bomlott volna fel a birodalom! Most, hogy Batthyányt félreállítottuk és a márciusi törvényeket is eltörölte az ifjú császár, elhárultak az akadályok. Egységes alkotmánytervezetem szerint a császár minden korlátozás nélkül, abszolút uralkodóként kormányozhatja összbirodalmát...

Zsófia főhercegné: ... ráadásul ez a tanúskodás!... hogy is gondol erre? Egy főherceget csak úgy, tanúként a hadbíró elé citálni? Ez a levél (kettétépi) nem kívánt irányba befolyásolná a hadbírósgot. Felháborító!

Schwarzenberg: (feláll és meghajol) Felséged legmagasabb óhaját a Minisztertanács tudomására hozom. (El)

2. KÉP

Trattner ezredes irodája. Kincstári bútorokkal berendezett kaszányai szoba.

Trattner: (egyik kezében égő szivar. Olvas) ...a császári királyi hadügyminisztérium igazságügyi osztálya megütközéssel vette tudomásul, hogy Batthyány gróf cselekedetei mentségéül a főhercegnádor állítólagos rendelkezéseire merészkedik hivatkozni, és hogy a hadbíró ezzel egyetért és kéri a főherceg tanúvallomásának engedélyezését... a hadbíró ki kell oktatni eljárása helytelenségéről... (ránéz szemüvege

- főlött Leuzendorfra, bólint) ... tehát ki van oktatva! (Leveri a szivar hamuját) Mivel az 1848. III. törvénycikk 2. §. értelmében...
- Leuzendorf:* (felcsattan) ... most egyszerre megint a magyar törvényekre hivatkozik a Miniszter tanács, ha vádként használhatja fel azokat Batthyány ellen!
- Trattner:* (legyint és tovább olvas) ... a magyar minisztérium minden egyes tagja a maga rendelkezéseivel felelősséggel tartozik, így a törvény előtt felelősségre nem vonható nádorra való hivatkozás nem engedhető meg; a Legfelsőbb Katonai Fellebviteli Bíróság a Minisztertanács határozata értelmében (nyomatékkal) elutasítja a hadbíró javaslatát; nem engedélyezi István főherceg-nádor kihallgatását.
(Átnyújtja Leuzendorfnak a levelet)
- Leuzendorf:* (az asztalra csap) Disznóság! Ez még az akták eltüntetésénél is kirívóbb jogsértés! ... Schwarzenberg herceg a kihallgatásomon a legvisszataszítóbb fajtából való arisztokratának nevezte Batthyányt, Wesselényit, Telekit... Széchenyit is! ... szalon forradalmárok... így mondta. (Idézi Schwarzenberg szavait) Kossuth egyelőre elmenekült, de Batthyány a kezünkben van. Személyében az egész lázadó magyar nemzetet kell a vádlottak padjára ültetni!
Ha tetteiért nehéz őt elmarasztalni, ítélik el azért, amit nem tett! ... felháborító... (kényszeredetten nevet) Az akták időközben a császári ház titkos levéltárába kerültek! Harmadik hete, hogy egyik hivatalból a másikba futkosok, egyik bizottságtól a másikig küldenek és az eredmény mindenütt nulla... Schwarzenberg hercegnél a fontos akták eltűntek... államérdekből. Biztos vagyok, hogy eldugták őket.
- Trattner hallgat.
- Leuzendorf:* A bécsi magyar minisztérium és a volt udvari kancellária tisztviselőit egytől egyig kivallatták. Az irodákat, a lakásukat is átkutatták... a bécsi Politikai Nyomozó Bizottság iratait is... a Rendőrkapitányság irattárát is ... sehol semmi! Mint egy szemétdombon szaglászó kóbor kutya, úgy rohanunk minden piszlicsári nyom után... ha Batthyány tényleg a forradalom főbűnöse, súlyos bizonyítékok tömegéből válogathatnánk...
- Trattner:* Lám, lám, százados úr, túl hamar elfelejtette Schwarzenberg herceg figyelmeztetését: óvatosság, tapintatosság, a legmagasabb körök kompromittálásának elkerülése... ha százados úr makacsul kitart jogi álláspontja mellett, legfeljebb azt éri el, hogy leváltják és rossz minősítéssel áthelyezik valami galíciai garnizonba kecskék és pálinkaszagú ruszin parasztok közé.
- Leuzendorf:* (járkál) Ez a döntés felrúg minden törvényességet!
- Trattner:* Az istenért, jöjjön már rá, százados úr, hogy ön a hatalom képviselője ebben a perben. Megtorlás és büntetés a feladata!
- Leuzendorf megrökönyödik.
- Trattner:* (vígasztalva) A hadbírói pályán még sokszor fog önben összeütközésbe kerülni a jogra és törvényre őrködő bíró az engedelmességre kötelezett, parancsot teljesítő katonával. (Elnyomja szivarját)
- Leuzendorf:* (egyenként veszi elő akatatáskájából és rakja az asztalra a tanúvallomásokat. Lelkesen) Zsedényi államtanácsos, báró Eötvös, herceg Esterházy, báró Wessenberg volt osztrák miniszterelnök, akárcsak a többiek: egy tábornoszernagy, bankár ... egytől egyig Batthyány mellett vallott ... a tanúvallomások már önmagukban is elegendők Batthyány felmentéséhez ... (új iratokat vesz elő) ... elkészítettem tervezetemet a tárgyalás levezetésére. És remélem, jogi érveimet a Legfelsőbb Bíróság is akceptálni fogja... két csoportra kell osztani a vádakat. Először az 1848. október 3-i császári manifesztum előttiekre, melyek a vádlott miniszterelnöksége idejére vonatkoznak. Másodszor: Batthyány október 3. utáni, magánemberi tevékenységének elbírálására. (Kis szünetet tart, várja Trattner véleményét.)
- Trattner hallgat.
- Leuzendorf:* Mivel Magyarországot a császár az október 3-i manifesztumával helyezte haditörvények alá és semmiféle törvényt sem lehet visszamenő hatállyal érvényesíteni; Batthyány gróf október 3. előtti működése nem képezheti hadbírói eljárás tárgyát...

- Trattner:* (elismerően) Brávó! Telitalálat! (Kétkedve) Csak arról nem vagyok meggyőződve, hogy a Legfelsőbb Bíróság tagjai is örülni fognak ennek a véleményének.
- Leuzendorf:* ... a király már döntött ebben a kérdésben, amikor Batthyány lemondása után ismét őt bízta meg egy új kormány alakításával... még az október 20-án Olmützben kiadott manifesztumában is (felmutat egy újabb iratot) Kossuth pártjának forradalmi viselkedésével szembeállítja Batthyány lojális magatartását. A Batthyány iránti legfelsőbb jóakaratra és bizalomra ezek a megnyilvánulásai Batthyányt felmentik minden vád alól és igazolják egész miniszterelnöki működését. A király akkori véleményét a hadbíró ma is tiszteletben kell tartsa! Más elbírálás alá esnek az október 3. utáni vádak. Ezeknél a katonai törvényszék illetékessége nem vitás! Ezen vádak között is vannak nagyon súlyosak, különösen a fegyveres ellenállás a császári királyi csapatok ellen, ez is kimeríti a felségárulás tényét. Tehát súlyos bűntetéssel lehet számolni, ami feleslegessé teszi, hogy Batthyányt korábbi miniszterelnöki tetteiért is felelősségre vonjuk... érthető?
- Trattner:* Túlságosan. Rögtön rá fognak jönni a Legfelsőbb Bíróság tagjai is, hogy miért tartja annyira magától értetődőnek a felségárulás bebizonyíthatóságát Batthyány október 3. utáni tetteinél is. Annyi eszük nekik is van, hogy kisüssék: egy magánember cselekedetei nem esnek olyan súlyosan latba, mint a miniszterelnökéi.

3. KÉP

Olmütz, Batthyány cellája.

- János:* (lepedőt, gyapjútakarót terít a szalmazsákra) Buda ehhez képest inkább szobafogság volt. A laibachi házi őrizet. A pozsonyi vár már hasonlított valamit a fogsághoz ... de ez itt ... valóságos börtön.
- Batthyány:* Hadd el, Jancsi! Nyolcadik hónapja vagyok börtönben és még el sem kezdték a tárgyalást. Azt se tudom, hol tart a perem? Kihallgatták-e a mentőtanúkat?... láttad a magyar hadifoglyokat útközben?

János hallgat és elfordul.

Közeli ágyulövés. Messziről rezesbanda hangja.

- János:* (felkapaszkodik az ablakhoz) Ugye mondtam, egész közel lehetnek!
- Batthyány:* Mit látsz?
- Börtönőr:* (kulcsait zörgetve ront be) Uraim! Hallják? Díszlövés! Este az egész város ki lesz világítva! Fáklyásmenet... (újságot mutat) ... vége a háborúnak! Leverték a magyar forradalmat! (Megáll, nagy hangon olvassa) Paszkievics jelenti a cárnak: Magyarország felséged lábainál fekszik! (Silabizál) Ger-ké-i Fi-lá-gos-nál letette a fegyvert. Hazugság... blöff... a császár születésnapjára találták ki...
- János:* (Börtönőrhöz) Kérem... (nyúl az újságért)
- Batthyány:* (ragyogó arccal átadja)
- Börtönőr:* (megdöbbenve olvas) ... a kormányzó és a többi miniszter az országból kimenekült és a koronát is magukkal vitték... (leereszti az újságot) ...ha ennek csak a fele igaz, a mi sorsunk megpecsételődött...

- Vége a 3. felvonásnak -

4. FELVONÁS

1. KÉP

Vasrácsos, bolthajtásos terem az olmützi várban. A hadbírák asztala emelvényen van. Asztaluk közepén fekete vasfeszület, két oldalán égő gyertyákkal.

Az emelvény előtt egy kis asztal mellett ül Batthyány.

- Leuzendorf:* (Batthyányhoz) Felolvastam az Olmütz várában megalakult teljes haditörvényszék tagjainak névsorát. Van-e valaki ellen kifogása, gróf úr?
- Batthyány:* (feláll) Nem ismerem az urakat. Személy szerint nincs és nem is lehet kifogásom, de tiltakozom önök ellen, mint testület ellen. Miniszterelnöki tevékenységem elbírálására különleges parlamenti bizottság jogosult... már csak azért sem tar-

- tozhat hadbírótság alá, mert a haditörvények Magyarországon október 3-án, tehát lemondásom után léptek életbe...
- Leuzendorf:* (közbevág) Az ön ügyében a haditörvényszék illetékességét Windisch-Graetz tábornagy úr, valamint a Legfelsőbb Katonai Bíróság is megállapította. Elutasítom a kifogását. Az első vádpont: a király jóváhagyása nélkül történt bankjegyek kibocsátása.
- Batthyány:* (meglepődve) Ezt én már Budán részletesen tisztáztam...
- Leuzendorf:* (letorkollja) Ön eddig még semmit sem tisztázott!
A haditörvényszéki tárgyalás most kezdődik. A budai kihallgatásoknak csupán tájékozódás volt a célja.
- Batthyány:* Akkor félrevezettek. Mikor ellenvetés nélkül tudomásul vették védekezésemet... azt hittem, elejtették a vádat... a nádor is biztos megerősítette vallomásomat.
- Leuzendorf:* Gróf úr, ön gyakran hivatkozik törvénytelen cselekedeteivel kapcsolatban István nádor jóváhagyására. Megpróbálja a felelősséget a főhercegre háritani. A nádor törvény előtt nem vonható felelősségre. Épp ezért tanúként sem idézhető meg. A Legfelsőbb Katonai Bíróság elutasította az ön kérelmét. Nincs kibúvó! Önnek minden tettéért egyedül kell vállalnia a felelősséget!
- Batthyány:* (felcsattan) Felháborító, durva jogsértés ez. A nádor tanúskodását még Windisch-Graetz herceg is javasolta. Elvárom önöktől, hogy a magyar törvények és alkotmány alapján bírálják el miniszterelnöki tevékenységemet...
- Leuzendorf:* A haditörvényszéki eljárást a szolgálati szabályzat és a katonai büntető törvénykönyv előírásai szabályozzák.
- Batthyány:* Nincs értelme, hogy vitatkozzam önökkel. Hatalmukban vagyok. (Méltatlankodva) Ez a per mindinkább középkori istenítéletre kezd hasonlítani, ahol az egyik fél páncélban, a másik mezítelen áll ki párviadalra!
- Leuzendorf:* Figyelmeztetem a vádlott urat, tartózkodjék a haditörvényszék bírálattól!
- Batthyány:* (Leuzendorf szemébe néz) Én még mindig bízom abban, hogy a hadbíró úr nemcsak vádlóm, de pártatlan védőm is lesz egy személyben. Ártatlanságom tudatában hajlandó vagyok önként feleletet adni ezen katonai törvényszék kérdéseire, noha csak különleges magyar bíróság jogosult ítélni felettem.
- Leuzendorf:* Ön, gróf úr, a bankjegyek kibocsátásával durván belenyúlt a király felségjogaiba. Nemcsak a birodalom pénzügyi hitelét ásta alá, hanem ami még ennél is súlyosabb: megteremtette a későbbi forradalom anyagi alapját.
- Batthyány:* Amikor lemondásom után ismét engem bízott meg a király kormányalakítással, az államkassza üres volt. Pénz nélkül az egész államgépezet egyik napról a másikra megbénult volna és bekövetkezik a teljes anarchia... én az új kormányalakítást azzal a feltétellel vállaltam, ha a király a bánt visszaparancsolja Horvátországba és egymillió kölcsönt ad a legszükségesebb kiadásokra. Ha a király teljesítette volna ezt, akkor magától megszűnt volna a további pénzkibocsátás kényszere. A nádor is állandóan biztatott... az ő kölcsönterve, a pénzügyminiszter jelentései biztos fellelhetők az osztrák minisztertanács irattárában és igazolnak engem.
- Leuzendorf:* (rázza a fejét) Ott ilyen aktákat nem találtam.
- Batthyány:* (élel) Különösnek tartom, hogy peremmel kapcsolatban Pestről is, Bécsből is mindig a felmentő akták hiányoznak.
- Leuzendorf:* (felcsattan) Figyelmeztetem a vádlottat, hogy alaptalan gyanúsításokat súlyos fegyelmi büntetéssel kell sújtsak. (Szenvtelenül) A király megtagadta a szankciót, ön pedig végrehajtani engedte a törvényjavaslatot. Most felelnie kell a felségjogok bitorlásáért!
- Batthyány:* (nyugodt hangon tiltakozik) Az a tény, hogy a bankjegyek kibocsátása után is engem bízott meg a király a kormány továbbvitelével, megfosztja az uralkodót attól a jogától, hogy ezen a jogcímen most vádat emelhesen ellenem.
- A szín elsötétül, majd kivilágosodik.
- Batthyány a kis asztal mellett ül, a hadbíró hallgatja.
- Leuzendorf:* Ön 1848 szeptemberében, mikor mint egyedüli miniszter, ideiglenesen vezette a kormány ügyeit, a képviselőház újonozási javaslatát, 2000.000 főnyi honvédség

felállítását királyi szentesítés nélkül elrendelte. (Emeltebb hangon) Ennek a felállítandó seregnek nyelve, vezényszava, zászlója, egyenruhája és jelvényei a törvényjavaslat szerint magyar volt. A monarchia biztonságának alapját rendítette meg ezzel; szétbomlasztotta a császári hadsereg egységét, kettétörte a birodalom védőpajzsát!

Batthyány: A Ház ezen határozatának végrehajtását, a sorozást, Kossuth rendelte el bécsi távollétem alatt.

Leuzendorf: (gúnyosan) Kossuth Törökországból biztosan nem fog idejönni, hogy az ön érdekében tanúskodjék.

A haditörvényszék derül.

Egy tiszt: Igaz, hogy ijedtében áttért a muzulmán hitre? Körülmetéltette magát, csak hogy ki ne adja a szultán?

Előbbi kincstári röhej.

Leuzendorf: (vár) Egy ilyen hatalmas haderő felállításával és annak teljes különválasztásával a császári csapatoktól, megteremtődött az a tényleges fenyegető hatalom, mely alapját képezte az uralkodó elleni későbbi lázadásnak. Mindezért ön a felelős!

Batthyány: Az újoncozás végrehajtását, amíg lehetett, késleltettem, vártam a király szentesítésére. A fenyegető horvát támadás ellen toborzás útján próbáltam katonát állítani. Az ország régi szokásjoga szerint ehhez a király jóváhagyása sem...

Leuzendorf: (közbevág) ... ez az ön által elrendelt toborzás csak ürügy volt! Gonosz szándékát leplezte vele. 200.000 ember oly roppant haderő, hogy a király szempontjából teljesen mindegy, hogy az toborzás vagy újoncozás útján jön létre.

Batthyány: Bécsben a király nem tagadta meg tőlünk a törvényjavaslat szentesítését, csak kitérő, halogató válaszokat adott. En a viszályoknak a királyi tekintély általi lecsendesítésével számoltam. És ha a király akarata csakugyan az lett volna, amivel minket Bécsben hitegettek, akkor nem is lett volna forradalom Magyarországon.

Leuzendorf: Ön, gróf úr, eddigi állításaival ellentétben, még a toborzás alakilag menthető szokásjogán is túltette magát, mikor szeptember 26-án elrendelte az újoncozást. Valósággal beletaposott ezzel a király jogaiba!

Batthyány: Amíg lehetett, vonakodtam a formailag még hiányos törvényjavaslat végrehajtásától, mert azt reméltem: a király a horvát bánt visszaparancsolja és ezzel a kifogsolt haderő megteremtése számunkra is feleslegessé válik. (Gúnyos mosollyal a hadbírákhoz) Ki hitte volna ép ésszel, hogy őfelsége Ferdinánd osztrák császár hadat üzen Ferdinánd magyar királynak!

A hadbíroság tagjai közül néhány öregebb tiszt derül.

Batthyány: Mikor Jellasics betört Magyarországra, meg voltam győződve arról, hogy az újoncozási törvényt most már a király is szentesíteni fogja, hiszen az ország védelmére ő is esküt tett, a fegyveres támadás visszaverésére neki is katonára van szüksége... közvetlen a táborba indulásom előtt adtam csak ki a sorozási rendeletet és ha Lamberg missziója sikerül, amiben nagyon bízom, már nem is kerülhetett volna sor végrehajtására.

Leuzendorf: Mindezek az érvek nem mentik fel önt, gróf úr! Önnek a legnagyobb szívóssággal kellett volna követelni elbocsátását és inkább állásáról lemondani, mintsem felségsértő cselekedetek eszközévé és elkövetőjévé válni!

Batthyány: Mikor jó okkal vonakodtam és vártam, azt akkor Pesten hazaárulásnak tartották; mikor pedig éppoly jó okkal cselekedtem, azt most itt felségárulásnak bélyegzik!... Helyzetemet a király jól ismerte. Ha a zavaros viszonyok között előfordult formai szabálytalanságok dacára sem bocsátott el, sőt, az új minisztérium megalakításával is megint engem bízott meg, ezzel nyilvánosan felmentést adott egész addigi működésemről. Hogyan lehetséges az, hogy az uralkodó nevében önök most felelősségre vonnak engem olyan tettekért, amiket az uralkodó már akkor tudomásul vett, amelyeket én az ország védelme és a törvényesség roncsainak fenntartása érdekében, kényszerhelyzetben tettem?!

Néhány hadbíró összehajol; fejmozdulataik, gesztusaik jelzik: egyetértenek Batthyányval.

Leuzendorf: Gróf úr, a nádor bízott önben, hallgatott tanácsaira. Önnek kötelessége lett volna a nádort olyan tanácsokkal támogatni, melyek az összbirodalom érdekeinek is megfelelnek. Miért nem tartotta vissza a nádort attól, hogy a Jellasics elleni magyar sereg élére álljon? A főherceg eme lépése minden jóérezelmű ember lelkében meghasonlást idézett elő és megakadályozta a magyar serezek visszatérését törvényes zászlóaljukhoz, már tudniillik a bán seregéhez.
Mivel tudja ezt megokolni ?

Batthyány: (visszavág) Hadbíró úr! Ki volt akkor a "jóérezelmű?" A Gutgesinnt? Melyik volt a törvényes zászló? A magyar hadseregé-e vagy a horvát báné? A horvátok fegyverrel támadtak Magyarországra. A király akarata ellenére. A nádor és én joggal hihetjük azt, hogy mi vagyunk a "jóérezelműek", a mi zászlónk a törvényes zászló és mi vagyunk a király igazi akaratának képviselői.

Leuzendorf: Ön ezzel a tetteivel szándékosan elősegítette a császári hadsereg egységének megbontását, megosztotta a birodalom fegyveres erejét. (Egy iratot húz elő) Ön szeptember 17-i levelében Pulszky államtitkárt felhatalmazta, hogy a Magyarország iránti szimpátia megnyerése érdekében Bécsben a sajtó részére néhány ezer forintot kiutaljon.

Batthyány: Ezt sohasem tagadtam. Azt a levelet nem is én, a titkárom fogalmazta, annyira jelentéktelen, rutinügy volt, s azt közönséges postai úton, hivatalos ügyiratként küldte el Pulszkyknak. Nem is volt abban semmi titkolni való rossz szándék. Minden kormányznál bevett szokás a sajtó megnyerése.

Leuzendorf: (gúnyosan) De Pulszky ezt az összeget önre hivatkozva zuglapok, anarchisták, uszító demagógok honorálására, katonák és diákok leitatására, a bécsi októberi forradalom előkészítésére használta fel. Önnek előre kellett volna látni, hová vezet egy ilyen veszedelmes egyén számára adott felhatalmazás!

Batthyány: Csak nem akar Pulszky tetteiért is engem felelősségre vonni? Ő akkor államtitkár volt, a magyar kormány ügyeit intézte Bécsben. Nekem akkor Pesten sokkal fontosabb dolgom volt, mint Pulszky italszámláinak ellenőrzése...

Leuzendorf: A bécsi katasztrófa, Bécs felforgatása megfelelt az ön politikai céljainak. A Pulszkyknak kiutalt pénzzel ön nagymértékben hozzájárult ehhez.

Batthyány: (főlényesen) Pulszky összesen hét-nyolc ezer forintot használt fel propagandacélokra. Októberben Bécsben több mint háromszázezer ember állt a forradalom oldalán. (Gúnyosan) Számítsa csak ki, hadbíró úr: fejenként 2 krajcárból lehet-e forradalmat csinálni? Lehet-e ennyiért barikádokra küldeni az udvar fényében sütkérező, császárhű bécsieket? Lázadásuk most persze nagyon kínos. (Indulatosan) Azt is a rebellis magyarok számlájára kell írni. Magyar pénz okozta a bécsi forradalmat! Ehhez a hazugsághoz most kapóra jött Pulszkyhoz írt levelem... ez rágalom, aljas rágalom, amit a leghatározottabban visszautasítok!

A tiszték meghökkennek.

Lassú sötét, majd világos.

Leuzendorf: Az 1848. október 3-i legfelsőbb manifesztum kiadása után Magyarország a nyílt lázadás útjára lépett. Ön ekkor, igen helyesen már lemondott, de még magán-személyként se lett volna szabad rossz példát adni, a fegyveres ellenállásban részt venni. Ön önként belépett a nemzetőrségbe. Ezzel nyíltan megszegte a király parancsát. Most felelni tartozik érte!

Batthyány: (nyugodtan) Közlegényként jelentkeztem szolgálatra a környéken fosztogató horvát martalócok ellen. Ez kötelességem volt. De nem fejtettem ki semmi harci tevékenységet, mert bevonulásom napján leestem a lóról és eltörött a kezem.

Leuzendorf: Mindez nem menti fel önt. Mert ön már szándékával is elkövette a gonosztettet. Bűnös tevékenységét csak egy véletlen baleset akadályozta meg. Azt pedig nem kívánhatja (gúnyosan a haditörvényszék felé fordul) hogy ezt a balesetet mi most érdemül tudjuk be önnek, gróf úr! Belépése a nemzetőrségbe súlyos elbírálás alá esik, kimeríti a felségsértés vádját!

Batthyány: (megbotránkozva felkapja a fejét) Felségsértés?!

- Leuzendorf:* Igen! Mert mint volt császári tisztséget megszegte kilépése alkalmából tett ünnepélyes kötelezettségét, hogy sohasem fog uralkodója ellen harcolni, vagy ellenségeivel szövetségre lépni.
- Batthyány:* magabiztosan) Azt a rabló, szökevény hordát nem tekintetem sem akkor, sem most császári hadseregnek.
- Leuzendorf:* (újságot vesz elő) Önnek egy levelét 1848 októberében közölték a magyar újságok. Ebben ön ellenállásra és lázadásra szólítja fel az egész országot ura és királya ellen.
- Batthyány:* (belenéz az újságba) Én azt a levelet Bezerédj képviselő barátomnak írtam... ő tudtom és beleegyezésem nélkül leközzölte... a levélnek csupán a vezérgondolatait diktáltam, betegágyban, karom sebesülése miatt lázasan... Bajza lapszerkesztő, sőt még a nyomdászok is változtattak rajta. Már csak ezért sem vállalhatom a levélért a felelősséget. Különben is, magánlevélnek szántam, tehát a lázítás szándékát belemagyarázni erőszakolt és jogtalan.
- Leuzendorf:* E levél nyilvánosságra hozatala által ön a végsőkig, a halálig való fegyveres ellenállásra uszított a hadsereg és koronás királya ellen! Ön volt a szerzője, ön diktálta, tehát ön a felelős érte!
- Batthyány hallgat.
- Leuzendorf:* A király a nyílt lázadás útjára lépett országgyűlést feloszlatta. Decemberben már az egész országban tombolt a forradalom és az a bűnös párt kormányzott, amelyik Lamberg és Latour meggyilkolását okozta. Az országgyűlés felségáruló, törvénytelen testületté vált, az új uralkodót nem ismerte el... és ön mégis megválasztotta magát ezek közé képviselőnek és belépett abba a lázadó klikkbe?!
- Batthyány:* A feloszlattott országgyűlésben csak azért vállaltam szerepet, hogy az ellenzék megszervezésével épp a radikális kisebbséget szorítsam vissza. Rövid kéthetes felépésem alatt felszólaltam az új uralkodó elismerése érdekében, leszavaztattam egy képviselőtársam terrorista javaslatát, megszavaztattam egy béke delegáció kiküldését Windisch-Graetz herceghez. Ezekért a tetteimért vád helyett elismerés illet! Kossuth népszerűsége ebben az időszakban nagyon lehanyaglott, minden okom megvolt remélni, hogy a józanabbak fognak felülkerekedni.
- Leuzendorf:* (letorkollja) Gróf úr! Nem Kossuth, ön vesztette el akkor a népszerűségét! Ön ott abban a forradalmi országgyűlésben többé már semmit sem tehetett. (Íratok között keresgél) ... a lapokban sincs semmi nyoma az ön lojális tevékenységének, amellyel most menteni igyekszik magát.
- Batthyány:* (indulatosan) Hogy a lapok mit írtak vagy mit nem írtak, az nem változtat a tényeken. A Ház utolsó ülései azokra a napokra estek, mikor a forradalmi párt és az újságírók nagy része már jobbnak látta Pestről eltávozni. Fellépésem elismerést és híveket szerzett nekem a képviselők nagy többsége körében... továbbra is eredményesen működhettem volna a béke érdekében, ha Windisch-Graetz herceg tartja magát ahhoz, amit proklamációjában hirdetett. (idéz) ... megbocsátást és védelmet a megtérőknek... de éppen az én letartóztatásom miatt riadt vissza, rémült meg sok jószándékú, mérsékelt ember a király és a béke hívei közül... mikor azt látták, hogy engem börtönbe zárnak. Ezt a jogtalan tettet akarják most önök jogosnak feltüntetni, vádként ellenem fordítani? Ártatlan voltam, amikor letartóztatott, ártatlanul tartanak börtönben, ártatlanul állok most is a haditörvényszék előtt!
- Leuzendorf:* Az ön egész politikai tevékenységének fő motívuma Kossuth üzeneteinek a támogatása volt! Kossuth tervei sohasem érték volna el azt a romboló sikert, ha nem találtak volna az ön ellenzéki magatartásában és az ön történelmi nevében már jóval 1848 előtt is, hatalmas támaszra.
- Batthyány:* Volna... volna... volna... csupa feltételezés. Még most is ellenzéki szereplésemet kifogásolja, hadbíró úr? Amit még Metternich is törvényesnek ismert el?
- Leuzendorf:* De ön nemcsak 48 előtt, 48 után is Kossuth összbirodalom ellenes irányzatát támogatta. Az ön célja is Ausztria teljes legyöngítése volt, hogy Magyarország ezáltal túlzottan megerősödve Ausztria fölött uralomra jusson! Ami aztán a monarchia

kötélékéből való teljes elszakításához vezetett volna... ezt ön már Budán, nyíltan, szó szerint bevallotta.

Batthyány:

(ingerülten) Budán világosan kifejtettem, hogy a monarchia jövőjének és fennmaradásának is egyedüli biztosítéka egy erős Magyarország, mert Magyarország nélkül Ausztria is megszűnik nagyhatalom lenni.

Leuzendorf:

Végcélja tehát mégis azonos volt Kossuthéval! Legfeljebb eszközeikben különböztek egymástól. Ön Magyarország teljes függetlenségét a törvényesség látszatának megőrzésével, lépésről lépésre kívánta elérni. Kossuth nyílt törés, forradalom, a dinasztia ledöntése, sőt a köztársaság kikiáltása árán is.

Batthyány:

(felcsattan) A király hozzám és az országgyűléshez intézett számos leiratában mindig kiemelte törvénytisztelő, lojális magatartásomat. Ha a király akkor nem sorolt a forradalmi párt, Kossuth hívei közé, akkor mi jogon merészeli ön, hadbíró úr, őfelsége véleményét most kétségbe vonni?

Leuzendorf:

Ön, gróf úr, bármennyire is tiltakozik ellene, főbűnöse a magyar forradalomnak! Kezdetben történelmi nevének súlyát adta az ellenzéki mozgalmakhoz és nagy anyagi támogatásával lehetővé tette annak elindulását. Miniszterelnöksége alatt nyíltan és rejtetten Magyarország különválasztását kívánta elérni azokkal a rendelkezésekkel, amelyeket megtett, vagy azokkal, amiket elmulasztott megtenni... később azokkal a törvénytelen cselekedetekkel, amiket lemondása után is tovább folytatott. Tettei egységes egésznek képeznek, globálisan kell elbírálni őket. (az elnökhöz) Miután a jegyzőkönyvek hitelesítése megtörtént, a tárgyalást befejezettnek nyilvánítom. (Batthyány) Van még valami mondanivalója, gróf úr?

Batthyány:

(kimerült, megviselt) Kilenc hónapja vagyok rab. Börtönből börtönbe hurcolnak... nap mint nap egyedül állok szemben cseh, morva, osztrák tisztekkel és altisztekkel, akik előtt hiába hivatkozom a magyar történelemre vagy alkotmányjogra... a hatalom kezében vagyok. Sem a császárt, sem a nádort, sem a főhercegeket nem idézhettem meg annak igazolására, hogy az ő kívánságukra maradtam meg hálátlan posztomon, hogy biztosítsam a törvényes rendet és feltartóztassam a forradalom kitörését. Ma sem mondhatok mást, mint nyolc hónappal ezelőtt: miniszterelnöki tetteim megítélésére ez a hadbíróság nem illetékes. (egyre hevesebben) A tárgyalás módja és levezetése nem tette lehetővé a felmentésemhez fontos igazoló iratok megszerzését. Megfosztottak az egész peremet eldöntő legfontosabb koronatanúmtól... ezek után előre tiltakozom az ítélet ellen... mert tudom, hogy a jog, igazság és a törvény gyöngéje és egyenlőtlen fegyver az erőszak és a hatalom bosszúja ellen.

Leuzendorf és a hadbíróság elnöke rezzenéstelen arccal hallgatják, a hadbíróság tagjai zavartan néznek egymásra.

(folytatjuk)

Vöröss Endre:

A Paksi Hírnök története

“Egy helyi lap története” című témakörben...

(szakdolgozat)

I. Bevezetés

1989 Magyarországon befejeződött az a folyamat, melynek közvetlen előszelét a Gorbacsov-éra eleje óta érezte az ország. Bekövetkezett a rendszerváltozás, s ez magával hozta a szólásszabadságot is. Ha pedig szólás-, akkor sajtószabadság is! Lapok százai jelentek meg a standokon. Az újságírók szabadon írhattak az eseményekről, “megkarcolhatták” a felszín alatti összefüggéseket. Akkoriban indult – ha nem is világhódító, de mindenképpen reményteljes – útjára Pakson is a városi lap. Paks huszadik századi sajtótörténete 1961-ig nyúlik vissza. Ekkor jelent meg a Paksi Járási Könyvtári Híradó. Ezt követően a mai napig tizenkilenc újabb sajtótermék látott napvilágot. A legismertebbek a következők: Paksi Mozaik (1984), Atomerőmű (1990), A Közvélemény (1989), a Paksi Tükör (1994) és – természetesen – a Paksi Hírnök (1989).

Ebből a felsorolásból is kitűnik, hogy 1989 két fontos lap születési dátuma. Ezen lapok az 1988-ban megalakult Jámbor Pál Társaság (JPT) “gyermekai”. Az egyiket – A Közvéleményt – társulati lapnak szánták a létrehozók, míg a másikat városi lapként akarták megjeleníteni. Én a dolgozatomban a városi újsággal foglalkozom, ezért a társulati lapot csak az említés szintjén kezelem. A lap elindítása érdekében a JPT 1989 elején vitát szervezett a helyi nyilvánosságról, melyre meghívta a tanács és a párt helyi vezetőit. Ezen a fórumon nagy meglepetésre mindenki támogatta az elképzelést, és a tanácselnök, Jákli Péter felkérte a JPT-t, vállalja fel a szervezői munkát. Ennek az volt az első állomása, hogy meg kellett győzni a tanácsot. A terv az volt, hogy összegyűjtik az országban megjelenő városi lapokat, és egy sajtókiállítást rendeznek belőle. Erre 1989. március 17-én került sor, ugyanis ezen a napon ült össze a tanács, mely a napirendi pontok között tárgyalta az újság elindításának kérdését is. A kiállítás jó ötletnek bizonyult, mert mielőtt a tanácsstagok a nagyterembe vonultak volna, szót válthattak a folyosón látottakról. Ezután a testület egyhangúlag támogatta az előterjesztést. Innentől kezdve felgyorsultak az események.

Március 23-án pályázatot irtak ki a lap nevére. Szórolapokat és urnákat helyeztek el a társaság tagjai a városban.

Egy hónappal később (április 25-én) a VB-titkár irodájában operatív értekezletet tartottak, melyen a téma a leendő szerkesztőség összetétele volt. 1989. május 30-án volt az alakuló szerkesztőségi ülés, melyen a kiírt pályázat ügyében is döntöttek. Nem volt könnyű dönteni a lap nevééről, hiszen 96(!) javaslat érkezett be. Végül a Paksi Hírnök lett a befutó.

Ez a rövid története az újság megalakulásának. És hogy miért választottam éppen ezt a témát? Az egyik oka ennek az a tízéves jubileum, mely szeptember 24-én teljeseedik ki. A másik magyarázat pedig nem ás, mint hogy ennél a médiumnál dolgozom 1999 júniusa óta, s meg akartam ismerni az alapítással kapcsolatos történéseket. Beregyei Miklós volt az alapító-főszerkesztő, így a sorban ő az első, akivel beszélgettem.

II. Interjúk

Beregnyi Miklós

1989. augusztus – 1991. január

Nehéz volt elindítani Pakson egy városi lapot, annál is inkább, mert beszüntették 1986-ban a Paksi Mozaikot – kezdi a visszaemlékezést Beregnyi Miklós. Akkoriban már a vidéki értelmiség is érezte, hogy váltani kell. Tolna megyében nem voltak városi lapok, nem adtak rá engedélyt. Csak a megyei lap volt ezen a területen, mely a párt lapja volt. Keményebb volt vidéken a szigor, mint Budapesten. A dolog úgy teljes, ha megemlítem, hogy Paksnak sosem volt igénye helyi lapra. Ez a sajnálatos történelmi tapasztalat. A megjelenő lapok is csak rövid ideig tudtak fennmaradni, mert kevés volt az előfizetőjük. Mindez annak ellenére alakult így, hogy Paksot meglehetősen gazdag polgári településként tartották számon.

Ez a helyzet a huszadik század végére sem sokat változott. Alig két tucatnyi ember szorgalmazta csupán egy helyi újság megindítását. Erről persze a Mozaik betiltása után közvetlenül hallani sem akartak a párt vezetői. Éppen ezért senki nem merete felvállalni a lap ügyét. 1988-ban aztán megváltozott az egyesülési törvény. Ekkor alakult meg a Jámbor Pál Társaság azzal a céllal, hogy majd bejegyeztetjük, s ennek munkájába már a pártbizottság sem szólhat bele. Az október 6-i megalakulásunkat követően rögtön meg is indítottuk a társaság lapját, A Közvéleményt. Azért lett ez a címe, mert Jámbor Pál, aki paksi származású volt, 1870-ben ezen a címen adott ki lapot Pesten. A fogadtatása kedvező volt. Nem is nézték jó szemmel a ténykedésünket, de bele nem mertek szólni. A politikai szorítás akkortájt kezdett már enyhülni. Itt volt a megfelelő időpont a városi lap elindítására. Nyakunkba vettük az országot Gutai Istvánnal, hogy lássunk települési újságokat, melyek mintaként szolgáltak nekünk. Ezekből a lapokból kiállítást szerveztünk, hogy rávilágítsunk arra, mennyire nem vagyunk sehol sem ezen a téren. Fórumot is tartottunk Sajtó és a nyilvánosság címmel, melyen felvetettük, illő lenne városi újságot alapítani. A Városi Tanács rábólintott az ötletre. Később a kiállítás meghozta hatását, ellenszavazat nélkül támogatták az elképzelésünket.

- *Úgy tudom, az akkori tanácselnök, Jákli Péter kezdettől fogva az ötlet mellett állt.*

- Így van. Ő egyértelműen mellette volt. Akarta ezt a lapot, és később sem szólt bele a szerkesztőségi munkába. Egyszer, mikor egy kényes téma miatt bementem hozzá tanácsért, megjelenjen, ne jelenjen, azt mondta: természetesen meg kell jelentetni. Az első számú támogatónk volt. A rendszerváltáskor az MDF egyes helyi emberei ki akarták kezdeni mint a régi rendszer vezetőjét. Akkor én álltam ki mellette. A mocskolódásoknak nem adtam teret akkor sem, azután sem.

- *Hogyan viszonyult az akkori párttitkár a dologhoz?*

- Úgy vettem észre, ők tartottak a Jáklitól. Azt is mondhatnám, belőle, az ő sikereiből éltek. Semmilyen ötlettel ők elő nem álltak, nem tudták, mit és hogy lehetne csinálni a városban. A Jáklinak voltak elgondolásai, mindig tenni akart valamit. Egy kreatív ember volt, olyannyira, hogy a párt futott gyakorlatilag utána. Az MSZMP abba sem szólt bele, hogy ki legyen a főszerkesztő. A tanácselnök kért fel engem erre a posztra, ők csak rábólintottak. Annak ellenére volt ez a helyzet, hogy én voltam a betiltott Paksi Mozaiknak a főszerkesztője. nagyon tisztelték és félték a Pétert.

- *Miért lett Hírnök a lap neve?*

- A címadást a lakosságra bíztuk. Nem sugalltunk semmiféle nevet, teljesen a paksiak fantáziájára hagyatkoztunk. Ha tippeket adtunk volna, befolyásoljuk az eredményt. A másik ok, amiért nem javasoltunk semmit az volt, hogy nem akartunk "koppintani". Mondják meg ők, mi legyen a neve, hiszen úgy is az a jó, amit ők szeretnének. Erre jött a legtöbb szavazat, így ez lett a lap neve. Mig ez a kérdés eldőlt, egy öt-hat fős csapat intézte a teendőket, az előkészületeket. Az engedélyeztetés úgy zajlott, hogy kezdetben lapindításra kértünk hozzájárulást, és utólag jeleztük telefonon, milyen néven jelenünk meg.

- *Milyen körülmények jellemezték a kezdetekkor a médiumot?*

- Helyiségünk csak akkor lett, amikor már a közvetlen újságírói munka elkezdődött. Az volt a lényeg, hogy elinduljunk! Hozzáteszem rögtön, zömmel társadalmi munkában készült a lap. Egyedül a főszerkesztő volt főállású. Ezenkívül még

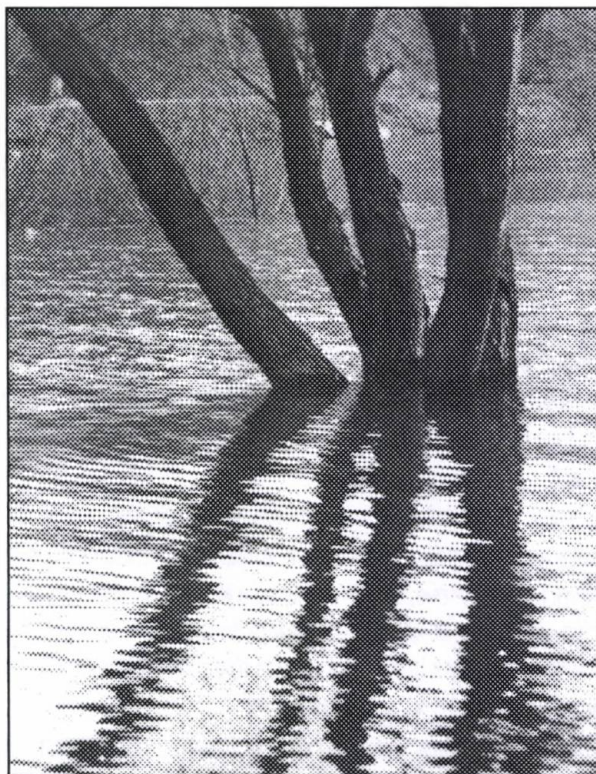
ketten dolgoztak félállású szerkesztőként. Irodát az előkészületi munkák elvégzése után a tanácsházban kaptunk. A felszereltségünk pedig tollból, papírból és jó erős cipőtalpból állt. A számítógép abban az időben "tört" be éppen a tanácsra. A cikkeket kézzel írtuk le, egy kijelölt tanácsi titkárnő aztán írógépen lemásolta. Ezeket a legépelt oldalakat vittük Szekszárdra a megyei laphoz. Ők biztosítottak számunkra egy tördelőszerkesztőt. A nyomtatás ugyancsak a megyeszékhelyen történt.

- *Meddig volt a lap első embere?*

- '91 januárjáig töltöttem be ezt az állást. Az 1990-es helyhatósági választások után a lap néhány SZDSZ-es révén komoly támadásnak lett kitéve. Az akkor megválasztott polgármester is ennek a pártnak a színeiben nyert, s ők nem szimpatizáltak velünk. Ezt én éreztem, s mivel nem értettem soha egyet az általuk képviselt stílussal, azt is tudtam, honnan fúj a szél... Jobb is volt így, mert miután ez a társaság került hatalomra, rosszul éreztem magam, mikor be kellett mennem dolgozni. A konfliktusok előtti időszak, az a másfél-két év nagyon szép volt. Jó gárda jött össze, ezt a csapatot a politika rúgta szét. Szekérvárok alakultak ki, mindenki mindenkinek ellensége lett, s ilyen légkörben nem voltam képes tovább munkálkodni. Úgy érzem, ezt az állapotot iszonyúan megszenvedti a kultúra, főleg olyan kisvárosban, mint amilyen Paks is, ahol mindenki ismer mindenkit s az emberek mégsem beszélnek egymással.

- *Hogyan zajlott maga a szerkesztési munka?*

- Kezdetben csak havi lapként jelent meg a Hírnök, szeptemberben, októberben, novemberben és decemberben mutatószámoként adtuk ki a lapot. 1990-től két heti, majd '94-től heti rendszerességgel került a standokra. Az első időszakban nem jutott annyi pénz rá, hogy fedezni tudtuk volna egy hetilap felmerülő költségeit. Körülbelül tíz személy dolgozott nálunk, akik olvasták is a cikkeket, és ha kellett írtak is. Én voltam a fotós, és természetesen arról is döntöttem, mi kerülhet be a lapba és mi nem. Régóta foglalkozom helytörténettel, ezért mi sok ilyenirányú ismeretet adtunk át az olvasóknak. A címloldalra egy helyi nevezetességet tettünk, a lap belsejében pedig írást közöltünk róla. Első számunkba például a Prelátust mutattuk be. Kevés honoráriumot tudtunk csak fizetni, s az igazsághoz tartozik, hogy a kétheti lap nem jelentett akkora terhet, mint a hetilap. Nekünk nem volt stábunk, de a kétheti megjelenés nem is indokolta volna, hogy legyen. Tőlem olyan egyén vette át végül a stafétabotot, aki a szerkesztőségünknek tagja volt. László-Kovács Gyulát az én javaslatomra (is) nevezte ki Bor Imre polgármester.

Fotó: Magdics Gabi - Györköny

Gutai István: 1992. április – 1993. szeptember

- *Hogyan került ön a Paksi Hírnökhöz?*

- A Jámbor Pál Társaság egyik alapító tagja voltam. Mi annak idején erőteljesen szorgalmaztuk, hogy legyen Pakson is helyi újság. Jártuk az országot, gyűjtöttük a tapasztalatokat. Mikor végre megalakult a lap, tiszteletdíjas munkatársként dolgoztam a szerkesztőségben. A főszerkesztő főállásban tevékenykedett, Herczeg Ágnes, a városi könyvtár igazgatója és én félállásban dolgoztunk. Ám 1990-ben az ismert politikai változások következtében elváltak az utak, úgy gondolom, békésen.

- *Mikor találkozott legközelebb a Hírnökkel?*

- A második főszerkesztő idején, mikor László-Kovács Gyula vezette a lapot, rendszeresen írogattam. A legszívesebben a volt hadifoglyokkal kapcsolatos interjúsorozatra gondolok vissza, melynek címe ez volt: Emlékezni és emlékeztetni. Nagyon szerettem csinálni ezeket az interjúkat, hiszen olyan dolgokat hallottam az érintettektől, melyeket addig nem volt szabad elmondani. Érdekes és fontos volt számomra ez a sorozat, mellyel állandóan szerepet kaptam a lapnál.

- *Ezt az időszakot követte a főszerkesztői megbízatás...*

- Számomra is meglepetés volt a felkérés. Vida István dunakömlődi plébános úr születésének évfordulóját ünnepeltük. Az eseményt követően jött oda hozzám Bor Imre, az akkori polgármester és megkérdezte, elvállalnám-e ezt a tisztséget. Én igent mondtam, de kikötöttem, csak arra az időre, míg nem írnak ki pályázatot e poszt betöltésére. Így lettem megbízott főszerkesztő.

- *Szívesen elvállalta a lap irányítását?*

- Igen. Egyrészt azért, mert én is érveltem korábban egy helyi sajtóorgánium elindításáért, másrészt, mert szerettem is újságírással foglalkozni. A mostanihoz képest eléggé kezdetleges volt a szerkesztőség felszereltsége. Én főállású alkalmazott voltam, rajtam kívül csak egy négyórás munkatárs volt Oláh Zoltán személyében és egy hirdetésfelvevő hölgy, aki szintén félállásban végezte a teendőit. Két hetente jelentünk csak meg, ami két dolgot volt maga után. Egyszer azt, hogy nem tudtunk mindenre időben reagálni, másszor pedig azt, hogy a hirdetni szándékozók nem minket választottak. Nem volt saját fotósunk sem. Vagy a szerzők csinálták a képeket, vagy felkértünk valakit a fényképek elkészítésére. Sok esetben Csahóczi Margittal, egy profi fényképésszel beszéltem meg, hogy milyen eseményről kellene felvétel és mikorra. Persze csak akkor tudott segíteni nekünk, ha nem volt éppen munkája. Nem álltak rendelkezésünkre számítógépek sem, csak két darab írógépünk volt. Nem is nagyon forszíroztuk a gépek beszerzését, hiszen nem értettünk hozzájuk. Rengeteget dolgoztam otthon, mert a szerkesztőségben elmélyült munkát a sok jövés-menés miatt nem lehet végezni.

- *Min változtatott a lap szerkezetét illetően?*

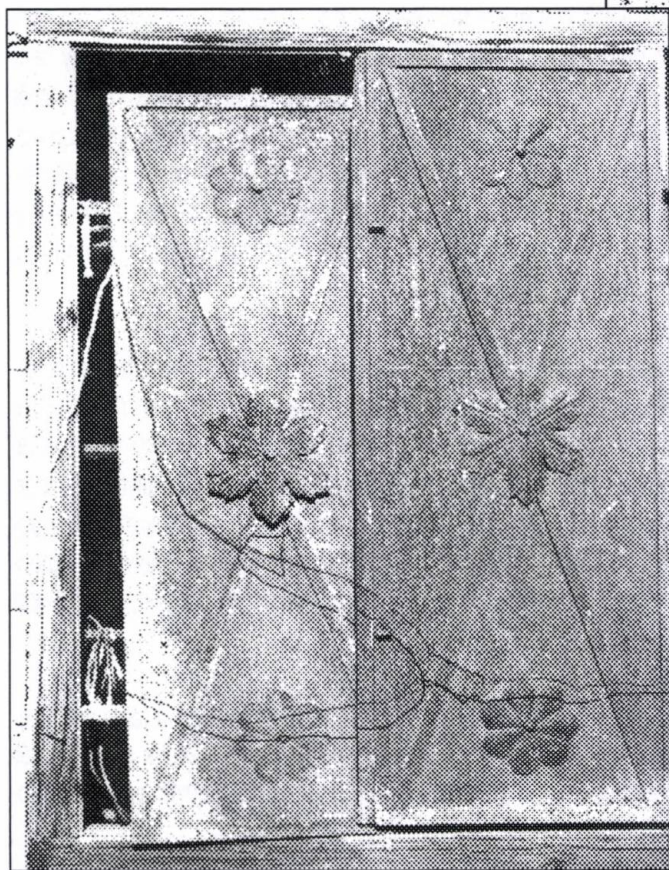
- Igyekeztem úgy szerkeszteni a lapot, hogy az valóban HELYI legyen. Amely híreket a lakosság megtudhatott az országos médiumokból, azokkal mi nem sokat törődtünk. Megszüntettem a versek közlését – legalábbis azt, hogy minden számban helyet biztosítottunk nekik. Csináltunk egy Melléklet című, csak a paksi irodalmárok műveivel foglalkozó négyoldalas mellékletet, melyet negyedévente jelentettünk meg. Rendeztünk a Városi Könyvtárban élő bemutatókat, melyeken a szerzők is jelen voltak. Igyekeztünk teret adni a helyi alkotóknak. Más területen is lehetőséget adtam a megjelenésre a lakosságnak. Aki úgy érezte, hogy a környezetében valamiről írnia kell, annak megadtam az esélyt a megjelenésre. A helyi lap legfontosabb jellemzője az, hogy a helyi élet történéseiről számoljon be, azokról tudósítson. Ezt a feladatot jól megoldja manapság a Paksi Tükör című irodalmi-művészeti és helytörténeti szemle.

- *A tördelés az ön idejében is Szekszárdon történt?*

- Igen. Ruskó István nevét kell itt megemlítenem, aki vállalkozóként látta el a megyeszékhelyen ezt a feladatot. Szépen és megbízhatóan dolgozott. Rá nemcsak mint tördelőszerkesztőre számíthattunk. Sokszor tudott nekünk például fotót szerezni a kapcsolataival segítségével. Jóval többet tett tehát, mint amit a szerződése megkívánt volna. Nagyon jó munkakapcsolatunk volt.

- *Nem akarta elérni, hogy hetente jelenjen meg az újság?*

- De, szerettem volna, hogy hetilap legyünk. Érzékeltem, hogy sűrűbben kellene megjelenünk, hogy jobban tudjuk követni az eseményeket. Az egyik önkormányzati ülésen szóba került a Hírnök is. Nagyon alaposan felkészültem erre az alkalomra mindenféle grafikonnal, statisztikával, de nem volt rá senki sem kíváncsi... Elhangzott aztán olyan vélemény is a képviselők hozzászólásai között, hogy fölösleges a Hírnökből hetilapot csinálni. Erre ott van a Tolnai Népszó pácsi oldala... A sűrítés ötletét elvetették. Érdekes módon ugyanezek az emberek nem sokkal később az utódomnak már engedélyezték a heti megjelenést.

Fotók: Magdics Gabi - Györköny

Kiss G. Péter:

1993. szeptember – 1999. április

- *Hogyan kerültél a laphoz? – kérdeztem Kiss G. Pétert, aki öt és fél évig tartó főszerkesztőségével egymaga hosszabb időt töltött el vezetői minőségében, mint elődei összesen.*

- Bor Imre polgármesterrel '93 nyarán beszélgettem a paksi lapról, arról, hogy mennyi pénzre volna szükség az újság megerősítéséhez. Mondtam neki, tízmillióra. Azt felelte: rendben van. Így kezdődött a történet. Elvállaltam a felkérést és szeptembertől már az én irányításommal jelent meg a lap.

- *Milyen gondjaid származtak abból, hogy nem voltál paksi illetőségű?*

- Nem riasztott vissza a tény, hogy nem voltam paksi, mert szakmabeli voltam, és vagyok, így tudtam, hogy egy újságnak körülbelül milyen kérdésekre kell választ adnia. Persze, az szerkesztőbetegség kérdése, hogy a szerkesztő azt hiszi, vagy tudja, mi érdekli az embereket. Egy ilyen kisvárosban, mint Paks, alapos helyismeret kell hozzá, hogy erre a nem elhanyagolható kérdésre pontos feleletet tudjon adni az újságíró.

Fontos tudni azt is, hogy bizonyos kérdésekben miként reagál a közvélemény, és megoldásban ott kell lennie az újságíró probléma-érzékenységének is.

- *Úgy érzed, ebben hátrányod volt?*

- A kezdeti időszakban mindenképpen. Ez azonban nem tartott sokáig. Az én gondom az volt, hogy amikor elkezdtem dolgozni itt, akkor nem volt egyetlen újságírói végzettségű ember sem Pakson. Akik addig "csinálták" a lapot, azok autodidakta módon tevékenykedtek. Én voltam helyben akkor az egyetlen, aki iskolában (egyetemen is) tanulta az újságíró szakmát. Miután viszont egyedül nem lehet lapot készíteni – bár az első számokat jóformán egyedül írtam meg – mégis valakikkel el kellett kezdeni a munkát. Akikben láttam némi fantáziát, azokat magam mellé vettem. Jó és rossz választások voltak ezek a részemről. De csak lakva ismeri meg az ember a másikat.

- *Milyen kapcsolatban álltál a munkatársaiddal?*

- Jóban. Ők valamennyien paksiak voltak, s melléjük hoztam néhány kollégát Pestről, hogy segítsenek. Ez utóbbira azért volt szükség, mert képtelen voltam minden nyolc általános iskolai fogalmazványt újságcikké pofozni, azért, hogy az újságnak tényleg újság kinézete legyen. Számos elemista szintű írást kaptam, töméntelen helyesírási hibával. Arról már nem is beszélve, hogy számtalanszor fordult elő olyan eset, mikor a cikkíró nem kérdezett rá a lényeges dolgokra. Ekkor megértettem, egy kicsit lejjebb kell adnom az elvárásaimból, a szintből. Nem is lehetett persze MTI-s szintű munkát várni ezektől az emberektől. (Tizenhat éven keresztül a Magyar Távirati Irodánál különböző munkatársi és vezetői beosztásokban dolgozott Kiss G. Péter.)

- *Találkoztál-e cenzúrával?*

- Attól függ mit értesz cenzúra alatt, és melyik időszakra gondolsz. Adott az a helyzet, hogy a Paksi Hírnök önkormányzati tulajdonban van. Figyelembe kell venni a mindenkori tulajdonos érdekeit, hozzá illik lojálisnak kell lenni. Nem öncenzúra az, ha nem engedek megjelenni olyan írást, mely nyíltan szidalmazza a fenntartót.

- *Meddig terjedt ki nálad a lojalitás?*

- Figyelembe kell venni, hogy hol vannak a tűréshatárok. Ezzel mindenkor szemben áll az újságírói önbecsülés. Ha a tűréshatárok meghaladják az önbecsülésedet, abba kell hagyni. A lényeg az, hogy az én időmben sem Bor Imre, sem Herczeg József nem olvasott korrektúrát.

- *Nem tartozik szorosan a történelhez, ám hasonló lehetett a helyzet a Paksi Atomerőműben az üzemi lapnál is, mint a Paksi Hírnöknél. Ott sem "profik" dolgoztak a kezéd alá, mégis elvállaltad ezt a feladatot is. Miért?*

- Korábban, még az MTI előtt dolgoztam üzemi lapnál, így ebben is volt gyakorlatom. Ott hivatásos újságírók dolgoztak, itt az Atomerőmű újságnál a helyi dolgozók írták a lapot. A tulajdonos részéről ugyanakkor megfogalmazódott az is, hogy városias üzemi lapot kell készíteni. Ez azonban nem sikerült igazán – ehhez ismerni kell bizonyos hagyományokat, és

egy korábról rögzült gyakorlatot. Egyébként akkor még megterhelő is volt a két újságot egyszerre készíteni, hiszen nem volt egy összeszokott, gyakorlott stáb.

- Említetted azt, hogy csak neked volt újságírói képzettséged a városban. Tettél-e valamit azért, hogy a munkatársaid magasabb szintre kerülhessenek?

- Nagyon sok energiát fektettem az emberek képzésébe. Csináltam egy ingyenes újságíró stúdiót, innen választottam ki három munkatársat. A korábbiak egy részétől meg kellett válni, hiszen volt olyan is, aki nálam dolgozott egy évig, és rögtön azt hitte, hogy neki már nem kell tovább tanulnia, sőt azt már ő is meg tudná csinálni amit én, és ezt nyíltan hangoztatta is. Ez olyan, amint amikor egy gyakorlott sebész mellé kerül egy medikus, nézi mit csinál, aztán azt mondja a gyerek, hogy holnap ő operál, a sebész meg haza mehet... Szerencsére az újságíró-stúdiósok ennél intelligensebbnek bizonyultak. Felsőfokú végzettségű, tehát diplomás fiatalok voltak, és ők elkezdtek azon az úton menni, amely a szakmához vezet. Évek alatt kialakult tehát egy nem is rossz társaság, amelyet idén tavasszal szétverték. A jelenlegi szerkesztő, Kövi Gergely kellő gyakorlat hiányában és szakmai képzetlensége folytán nem jöhetett szóba a főszerkesztői poszt betöltésénél, és nem is lett volna egy szalonképes húzás ez a képviselőtestület részéről. Kitalálták tehát Czinege Máriát. Ő adta az egészhez a nevét, közben meg bevitte magával szerkesztőnek azt a Kövi Gergőt, akit a testület az előbb említett okok miatt nyíltan nem választott meg, de nyilvánvaló, hogy ő a mostani néhány vezető beválasztott embere. Három egykori újságíró kollégánóm közül egy már eljött a szerkesztőségből, a másik kettő pedig félig-meddig idegösszeomlást kapott a leváltási herce-hurca miatt. A teljesítményük visszaesett. Ez a jelenlegi helyzet túlon túl erőszakolt, sokáig nem tartható fenn.

- Milyen változásokra lenne szükség, hogy életképes legyen a lap?

- Olyan vezető most nincs a szerkesztőségben, aki a szakmai-szellemi továbbfejlődés motorja lehetne. A példányszám is csak azért nem esett vissza az azóta eltelt négy hónap alatt, mert még lendületben tartja a "tehetetlenségi nyomaték", vagyis az olvasói szokásoknak köszönhető fennmaradás. "Ezt olvastam, ezt tartom meg". Meg kell említeni, hogy a paksi média a legutóbbi másfél év alatt átstrukturálódott, s egyre inkább a problémaérzékenység szükségeltetik. Háttérbe szorultak az úgynevezett gondolati műfajok s ez nagy baja a Híröknek. A helyi tv, a rádió és most már az általam irányított Paks-Press naprakészségével háttérbe szorítják a paksi hetilapot. A publicisztikához önállóság, gondolatiság, műveltség szükségeltetik. Körül kellene például nekik járni, hogy egy-egy politikai döntés mögött milyen motivációk húzódnak meg, mennyire analóg és miben tér el egy döntés a korábbiaktól. Ezt kellene megvizsgálnia a lapnak. Ezeket sosem fogod olvasni benne. Miért? A kompetencia hiány és a kiszolgáltatottság-érzés miatt.

- Mennyire ért váratlanul a leváltás?

- Sajnos érzek velem szemben - néhány ember részéről - megnyilvánuló gyűlöletet és irigységet a városban. Azt hitték sokan, hogy lelépek a színről, de csak a főszerkesztőségről tudtak leváltani, az újságírósról nem. Engem mindvégig hitegettek, hogy nem lesz "kinyírás". Ehhez képest lett. Mindezzel együtt azt gondolom, hogy az önkormányzat el fogja adni a lapot, mert nem hozza azokat az eredményeket, amelyeket elvárnak tőle.

- Alakult a tavasszal egy szakértői bizottság, mely elbírálta a te pályázatodat és eddigi munkádat is. Mit tudsz a szakértői véleményről?

- Nevetséges volt ez az egész bizottsági ügy. Két olyan egyént hívtak le Budapestről, akiknek a nevére nem is emlékszem már. Milyen érdekes, ezek a bizottsági tagok is azt mondják, amit a helyi akarat. De ez most már mindegy. Nézd, én hat éven keresztül kialakítottam egy lapot, meglehetősen kevés fizetésért a város számára. Ha ezt nem veszi figyelembe ennek a városnak a vezetősége, nincs mit tennem. Ez egy ismert és szeretett lap volt, ezért csak azt mondhatom, hogy nem a többség, a választók - azaz nem az olvasók akaratát vették figyelembe.

Czinege Mária:**1999. április 01-től mind a mai napig**

- *Régóta a Paksi Atomerőmű című lapnál vagy. Hogy került a képbe a Paksi Hírnök?*

- 1998. végén pályázatot írtak ki a főszerkesztői poszt betöltésére. A pályázók között volt a lap legutóbbi vezetője, Kiss G. Péter is, akinek az anyagát a bíráló bizottság szakmailag alkalmatlannak találta. Ez a döntés azután született, hogy megnézték az újság utolsó időszakában megjelent példányszámokat és a pályázatban leírt terveket. A másik jelentkező Kövi Gergely volt, aki egyértelmű esélyesnek számított, mivel a már említett bizottság az ő szakmai elképzelését jónak találta. Te le volt a pályázat ötletekkel, s szemben a Kiss-féle anyaggal, ő tervbe vette a lapszám növelését is. Két gond akadt "csupán": nem volt szakmai végzettsége és ötéves gyakorlata. Korábban engem már megkeresett Bor Imre polgármester ez ügyben, ám én elmondtam neki, nem szeretnék pályázni a városi lap vezetői posztjára. Nem is pályáztam, de mikor nyilvánvalóvá vált az, hogy érvénytelen a pályázat, sőt még az is felmerült, hogy megszűnhet a lap, amit egyébként nem akartak a város vezetői, ismét megkerestek – épp egy héttel az eredményhirdetés előtt. Megkérdeztek, elvállalnám-e mégis a tisztséget? Végül aztán megegyeztünk abban, hogy vállalom a felkérést átmeneti jelleggel mint megbízott ügyvezető főszerkesztő. Egy kikötésem volt csak: Kövi Gergőnek jönnie kell velem a laphoz! Egyrészt az ötletei miatt, másrészt pedig azért, mert ért a tördeléshez. Két-három hónapról volt eredetileg szó, addig amíg Gergő megszerzi a diplomáját. Közben aztán kiderült, ő csak szeptemberben diplomázik, így abban maradtunk, december 31-ig vállalom a lap vezetését. Az év végéig a képviselő-testület el fogja dönteni, eladják-e a lapot vagy pályáztatják a főszerkesztői posztot. A határozott időre szóló szerződésemmel tehát ez év végéig szól.

- *Milyen tervekkel vágtál neki az újabb teendőnek?*

- Szerettem volna és ma is azon dolgozunk, hogy növelni tudjuk a nagyon alacsony (7-800 eladott példány A szerző) példányszámot és hogy elérjük azt, hogy a paksiak magukénak érezzék az újságot. Nem tetszett az embereknek, hogy kevés volt az anyag. Nagyterjedelmű címek, hosszú lead-ek, rövid írások. Látszott az anyagihiány. A korábbi főszerkesztő nem élt itt, nem ismert fontos embereket s a stílusa szerintem nagyon lekezelő volt, ami megengedhetetlen egy kisvárosi médiát vezető személytől. Fontosnak tartom, hogy a jövőben a városkörnyéki történések is helyet kapjanak az oldalakon. Mindemellett furcsállom, hogy az elődöm ezt nem tartotta lényegesnek megjelentetni. Érdekes volt megfigyelni, hogy azok a munkatársak, akik a Péter alatt is a lapnál voltak, mennyire önállótlanul viselkedtek annak ellenére, hogy tanult, diplomás emberekről van szó. Csak egy példát említenék: várták az utasításomat, kiről szóljon az egyik állandó rovatunk, a Jó napot, mi újság? Ez volt a legszokatlanabb a számomra a kezdeti időszakban.

- *Tapasztaltál-e valamiféle feszültséget emiatt vagy akár más okból kifolyólag?*

- Igen, akadt egy "kis" nehézség. Péter közben alapított egy hírügynökségfélét itt Pakson. Ez még rendben is lenne, csak hogy roppant inkorrekt módon úgy gondolta, a lányok majd bedolgoznak neki számlára mint vállalkozók, mi a Hírnöknel pedig fizetjük utánuk a társadalombiztosítást és az egyéb közterheket. Ezért fel is hívtam az érintett munkatársak figyelmét arra, hogy bárhová dolgozhatnak – országos vagy megyei laphoz – csak a Péter-féle Paks Presshez nem. Ennyit kértem a kollégáktól a további összeütközések elkerülése végett. Az egyik lány ezek után felmondott, s "átigazolt" a Presshez. Még valakinek megszűnt a szerződése a lappal. Ő a számítógépes rendszergazda volt. Péter elmenetele után furcsa véletlenek, lefagyások, nem kívánatos Internet-felhasználások és egyebek történtek, ami ahhoz vezetett, hogy az április végén lejáró szerződését nem hosszabbítottuk meg.

Másik nagy gondunk a nyomdával támadt. Az addig a Dunacenter Kft. Nyomdájában készülő Hírnök kinyomtatása bizonytalanra vált. Nem kaptunk tőlük árajánlatot, és egyébként is annak a cégnek a jövője teljesen kilátástalan volt a tavasszal. Úgy döntöttünk, hogy a dunaújvárosi nyomdával szerződünk.

- *Mennyire tartod elfogadhatónak, hogy a nyári időszakban egy hónapig nem jelenik meg az újság?*

- Az az igazság, hogy valóban nem túl szerencsés egy hetilapnál az, ha kimaradnak számok. Ötvenkét hétből áll egy év, s legfeljebb két-három szám esetében fordulhat elő, hogy ne vagy csak összevontan jelenjen meg. Nem tudom, miért ala-

kult ki az a hagyomány néhány éve, hogy az önkormányzat ne a teljes évre, csupán negyvenegy számra kössön szerződést a Paksi Hírnök Kht.-val. Az újságíróknak is el kell menni szabadságra. Ebből a szempontból tehát támogatandó a dolog, hiszen nincs olyan sok kollégánk a lapnál, hogy néhány munkatársat zökkenőmentesen pótolni tudjunk.

- Említetted, hogy fontosnak tartod azt, hogy a város környékén történetek megjelenjenek. Milyen lépést tervezel ez ügyben?

- Korábban kiépített tudósítói hálózat működött Paks környékén. Ezt nagyon kívánatos lenne újra feleleveníteni, elindítani. Vöröss Bandinak lenne a feladata a tervek szerint a kapcsolattartás a közeli települések vezetőivel...

Fotó: Sziklay:
A Paksi Téglagyár látképe
(Gosztonyi Jánosné gyűjteményéből)

III. Befejezés

Dolgozatommal igyekeztem felölelni azt a tíz esztendőt, amióta a Paksi Hírnök megjelenik. Az első szám 1989. szeptember 26-án jelent meg négyezer példányban, tehát majdnem minden paksi családhoz eljutott. Kezdetben havonta, napilap formátumban került a Hírnök a nyilvánosság elé, s csak decembertől vette fel azt a külsőt, mely máig jellemzi. Az 1989-es számok ingyenesek voltak és a négyezres mennyiség megmaradt. 1990 első hat hónapjában kétezerre, majd állandó jelleggel ezeröttszázra csökkent a kinyomtatott lapmennyiség. Beregnyei Miklós főszerkesztősége alatt körülbelül nyolc-kilencszáz újság fogyott. László-Kovács Gyula idején a lap kelendősége erősen lecsökkent, átlagban háromszáz-háromszázötvenre. Gutai István irányítása alatt a még kéthetente megjelenő újság feltornázta magát a hétszáz nagyságrendre. Kiss G. Péter vezetésének második-harmadik évében élte a lap fénykorát. Volt olyan hét, mikor ezerkétszáz példányba fogyott a Paksi Hírnök. Igaz, csak akkor, mikor például Pónya József, a Paksi Atomerőmű első vezérigazgatója bekerült az ipari minisztérium tanácsadó testületébe, és a lapnak nyilatkozott az erőművel kapcsolatos terveiről. Kapkodták a lapot az 1994-es választások után is. Sajnos ezt követően változás állt be a lap irányításában. A főszerkesztő egyre kevésbé tűrte nemcsak a más véleményt, de a kreativitást is. Az újság legsikeresebb időszaka az 1994-es és 1995-ös esztendő volt. Onnantól kezdve a lap hanyatlik. Az eladott 1200-as példányszám mára 700-ra esett vissza. Ennek csak egyik oka lehet a politikai befolyásolás, amire utaltak a főszerkesztők. A másik – s úgy gondolom, fő – problémának szakmai (vagy inkább emberi?) gyökere van. Sajnálatos módon Pakson egészen a legutóbbi időszakig – tavasszal ugyanis pozitív változás történt – a médiumok között gyakorlatilag csak köszönőviszony létezett. Az acsarkodás, a szakmai féltékenység és az egymásban kizárólag riválist látó szemlélet, a párbeszéd hiánya rengeteg energiát felemészített. Ebben a "harcban" élen járt az írott sajtó, a Paksi Hírnök.

Erről a témáról nem készült szakirodalom, ezért választottam azt a témafeldolgozási eljárást, hogy megkérdeztem az újság eddigi vezetőit. (A második felelős szerkesztő, László-Kovács Gyula nem járult hozzá a vele készült interjú közzétételéhez.) Ők voltak hosszabb-rövidebb ideig a médium legkompetensebb személyei. Nem lenne teljes ugyanakkor a dolgozat, ha nem reagálna az interjúkban elhangzottakra. A Beregnyei-, Gutai- és Czinege-interjúban halottakkal egyet tudok érteni. Nem úgy Kiss G. Péter jó néhány kijelentésével. Ő kitért arra, hogy azoknak a lányoknak, akiket ő tanított az újságírássra, visszaesett a teljesítménye. A jelenlegi stábjában ketten dolgoznak az ő csapatából. Hétről hétre a "félíg-meddig idegösszeomlást kapott" Seregély Erzsébet írja a legtöbb cikket. A szerződésében előírt terjedelem másfélzszeresét időre teljesíti. Semmilyen jelét nem láttam rajta az örületközeli állapotnak – igaz, én csak júniustól vagyok tagja a szerkesztőségnek. Kövi Gergelyt is támogatja Kiss G. Péter. Azt mondja, csak úgy kerülhetett be a szerkesztőségbe, hogy Czinege Mária bevitte magával. És milyen igaza van! Valóban felkérte arra, legyen ő a tördelőszerkesztő. Bevallom, én ebben semmiféle csalárdságot nem látok, sőt abban sem vagyok biztos, hogy Kövi Gergő "néhány vezető beválasztott embere" lenne. Az a személy, akit Kiss G. Péter kritizál, minden héten önállóan tördeli a lapot. Ezt a munkát a Kiss-érában alvállalkozó végezte... A legtovább főszerkesztőként dolgozó Kiss G. Péter – talán épp e ténynek köszönhetően – maximálisan elégedett volt a lappal,

nem tartott indokoltnak nagyobb változtatásokat. Meggyőződése volt, hogy a Hírnök – amilyenre azt ő formálta – a lehető legjobb. Kapcsolattartásának milyenségéről elég elolvassunk Czinege Mária nyilatkozatát. Kiss G. Péter megemlítette, hogy a helyi tv, a rádió és az általa irányított Paks-Press háttérbe szorítják a paksi lapot. Ez a kijelentés az információ közönséghez való eljuttatásának gyorsaságában valóban megállja a helyét, hiszen a naponta látható/hallható híradókkal e téren balgaság lenne egy hetilapnak versenyre kelni. Ami viszont a szavahihe-tőséget és a pontosságot illeti valamint azt, hogy az újságolvasáshoz sem konkrét hely, sem időpont nem szükségeltetik, igenis versenytársa lehet egy heti rendszerességgel megjelenő sajtótermék a naponta informáló médiumoknak. Szerencsére tehát annál többet tehetünk a la-punkért mi, akik készítjük, mint hogy csak a "tehetetlenségi nyomatékban" reménykedjünk, fennmaradásunkat attól várjuk. Új arcok jelentek meg áprilistól Paks sajtójában azzal a szán-dékkal, hogy megpróbálják felhozni a lapot még akkor is, ha az önkormányzat esetleg annak eladását tervezi. A munkánk becsületességében bízhatunk, s abban, hogy ez által az év végé-re, ha kevéssel is, de nőni fog a Paksi Hírnök árszíja.

Fotók: Magdics Gabi - Györköny

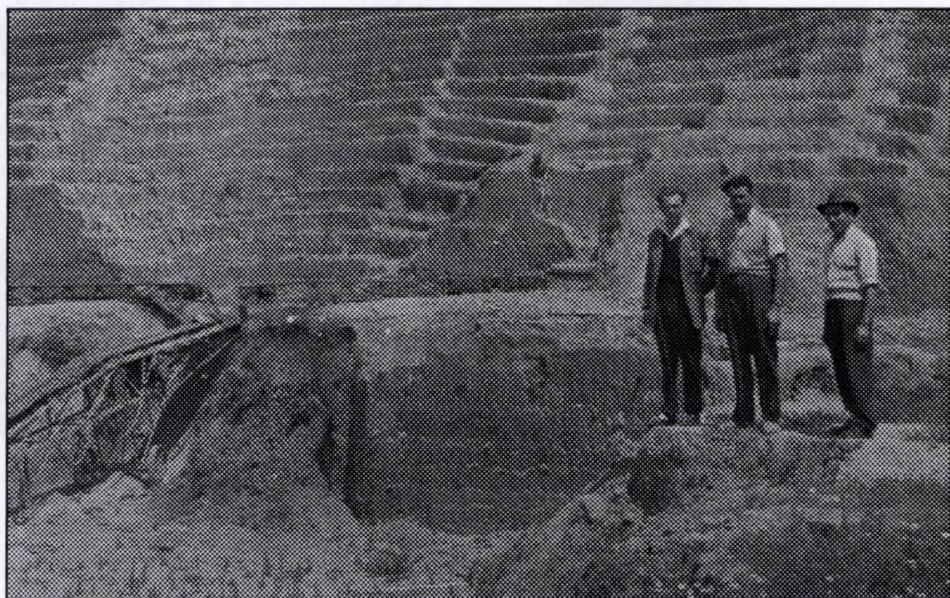
Fotó: Sziklay
1950. május 1.
(Gosztonyi Jánosné gyűjteményéből)

Fotó: Sziklay
A Paksi Téglagyár löszfala
(Gosztonyi Jánosné gyűjteményéből)

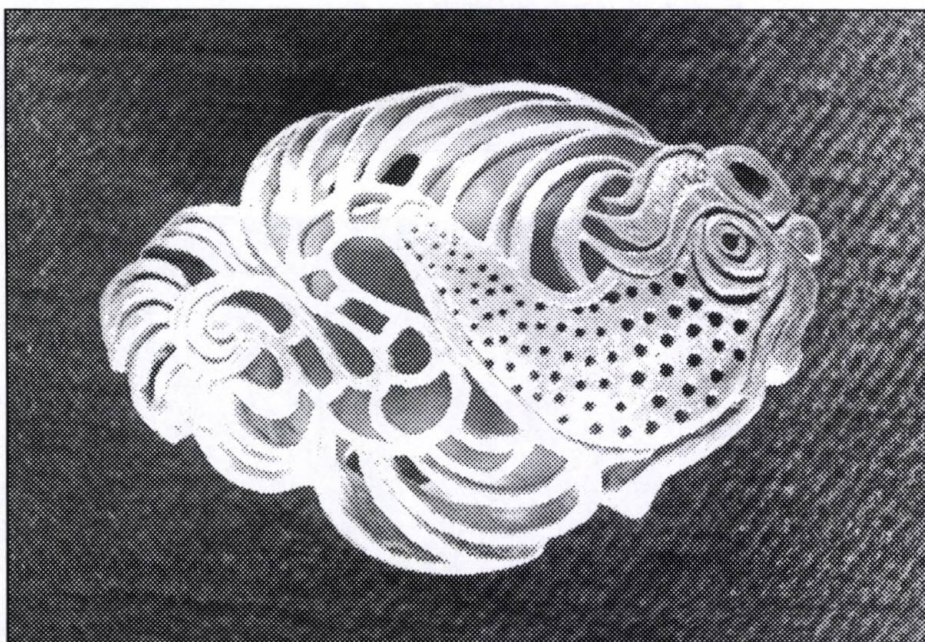
Löszfal lépcsőzetes kitermelése,
1955
(Gosztonyi Jánosné gyűjteményéből)

HATAR JANOS EXPOSE SES CEUVRES AU PALAIS DE LA CULTURE**L'affect, entre nature et société****Határ János alkotásainak kiállítása a kulturális palotában****Érzelem természet és társadalom között**

Az algériai magyar kulturális hét lezárásaként a magyar festészet mostani négy kontinens festőművésze, Határ János, kiállításra adta alkotásait a Kulturális Palotában. A híres művész kiállításának megnyitására a régi algériai magyar nagykövet, aki jelenleg a belügyminiszter és az algériai közlekedési és kulturális miniszter jelenlétében került sor. A kiállított képek 80 %-át algériai téma ihlette. Ez a nemes érzés uralkodik mikor a látogató meg akarja határozni a kiállítás általános aspektusát. A gyakorlott kézzel gondosan megformált vonalon, a színeken a méreteken át a művész hozzáadja a szíve tulajdonságait és az érzéseinek a melegét. A természet, a társadalom és az emberek is elmerültek ebben az együttérzés, a szeretet és a szívéllyesség hangulatában. Minden barátságos, vendégszerető, derűs, ami bizonyítja, hogy ebben a világban minden ami a birtokolt célszerűségért lett teremtve, az az élőlények boldogsága.

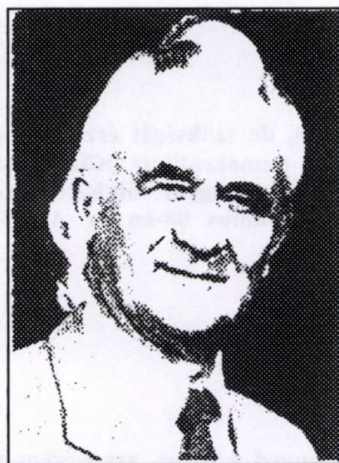
Határ János egy olyan derülő leckét és életvidámságot ad nekünk ami vigasztal és lecsendesít. Alkotásai, - melyeket Ghardaia város ihletett - nyújtják ezt a képzeletet, bemutatván egy olyan társadalmat, mely egyetértésben van a környezetével, a szokásai és a hagyományai tiszteletben tartása mellett. A művész felfedez egy különösen erős fényt, mely megihleti őt. Ez a felfedezés befolyásolja a stílusát. Az Algériában való tartózkodás nagy hatással volt Határ Jánosra. Képeit nagyon keresik a művészetkedvelők a nyugati államokban, nevezetesen az Egyesült Államokban, értékeit előnyösen jegyzik. Az algériai közönségnek alkalma volt néhány napig, hogy megismerje a képeket a magyar kulturális hetek keretében, mely nem rég ért véget.

M. HATÁR JÁNOS, ARTISTE PEINTRE HONGROIS A LIBERTÉ

"Mon séjour a Ghardaia m'a fait percevoir un autre regard sur la lumière en peinture"

Határ János magyar festőművész a "Liberté"-ben

"A ghardaia-i tartózkodásom egy másik képet érttetett meg velem a fényről a festészetben"

Határ János meghívást kapott az algériai kulturális minisztertől, hogy bemutathassa műveit a magyar művészeti hét keretében. Az élénk-kék színű szemek, az érett kor hosszú tapasztalatot tükröz a művészi karrierben. Határ János megoszt velünk néhány gondolatot a Libertében.

Liberté: Festőművészként nagy népszerűségnek örvend az Ön országában. Hogyan kezdett a festészetrel foglalkozni?

Határ János: A festészet mindenekelőtt egy ajándék, amit a születésünkkor kapunk. Egy művészeti akadémikus csak finomítja és gazdagítja természetes tehetségét. Ez nagy előnyt adott nekem, főleg elméleti téren. Az édesanyám volt az, aki felfedezte ezt az ajándékot bennem. Négy éves korom után megfigyezte, hogy van a rajzoláshoz lehetőségem. Bátorított abban az érzesben, hogy természeti témákkal foglalkozzam. Reggel négy órakor fekellett, hogy megcsodálhassam a napfelkeltét. Egyre többször vitt sétálni a vidéken, hogy felhívja a figyelmemet a táj szépségére, a növényzet harmóniájára, hogy hallgassam a madarak énekét, a patakok csorgódesztését és a szél zúgását.

L: Az Ön stílusa mindenekelőtt kiváltságban részesíti a természetet. Ezt tanúsítják a képei, hogy megértsük külön a tájképeket. Hogyan határozta meg magát személyesen?

H.J.: Én egy természeti festő vagyok. A természeti helyek, amelyek körülvesznek minket harmóniát, kiegyensúlyozottságot, árnyalatokat és figyelemreméltó színek választékát sugározzák

Csak a festő időzik sokáig el azon a gazdagságon, mely felfedheti ezeket és melyet a közönséges halandó is értékelhet. A küldetésem abból áll, hogy újra felfedeztessem a vidék lakói által a legapróbb részleteket, melyeket szem lát, de a szokás elfeledi. Ráadásul hozzáteszek egy emberi arckifejezést, mely magával hozza a szív és az érzések meleg finomságát. Különösen ez az az emberi oldal, mely jobban meghatározza a festészetemet.

L: A természet festésével nem kockáztatja azt, hogy újra felveszi egy fotós vonásait?

H.J.: Nem éppen. Kitérek az emberi és érzelmi oldal mellett, ahogy a műveim értelmi jelentése mellett is. Egyébként, elég ritkán szorítok arra, hogy odahelyezzem a festőállványomat a táj elé. Inkább vázlatot készítek a helyszínekről, nagy vonalokban lerajzolva azokat. Azután visszatérek a csöndes műtermembe, hogy befejezzem azokat.

L: 1983-ban látogatóit először Ghardaia-ba írt is alkalmazta a saját művészeti módszertanát?

H.J.: 1983-ban két hónapot töltöttem Algériában és kitörölhetetlen emléket őrzök róla. Ez a felfedezés fordulópontra volt a művészi karrieremben. Egy másik kép alakult ki bennem a fényről a festészetben és a művészeti kritikák is megerősítettek engem. Ahogy Önök is konstatálják, ezen az algériai kiállításon több ghardaia-i képet is bemutatam. Ezek nagyméretű képek. Megszerkesztettem egy másikat óriási méretben, ám a légi szállítás korlátozása nem adott engedélyt visszavinni a képet Algériába. A képeim ki lettek állítva Japánban és az Egyesült Államokban. Az Önök országának déli része mélyen befolyásolt. Törekedtem arra, hogy újra megjelentessem a varázslatot a tájképen, mint a derűt és a lakók vendégszeretetét is.

L: Szándékában áll folytatni a műveit?

H.J.: Egyformán megvalósítottam az oráni tájról a képeket. Ezen a kiállításon bemutatam az Oran városról és a parti tájról készült alkotásokat. Emberi oldalról nagy érdeklődést tapasztalok. A kívánságom, hogy a jövőben egy másik algériai vidékre koncentrálihassak, hogy kihangsúlyozhassam annak is a hagyományait és szokásait.

Megj.: Szóban már megkapta a meghívást 2000-re a művész

Határ János
Szilasliget, Bajcsy Zs. u. 4.

Győrffy József és
becses családja részére

Nem szeretném ha a levelem dicsekedésnek tünne, de szükségét érzem, hogy tudassak egy nem hétköznapi eseményt. Az Algériai Demokratikus Köztársaság Kormány tagjai megkértek arra, hogy közöljem az illetékes magyar miniszterekkel, miszerint kiváló festőművészeti tevékenységemért 1999. Június 08-án az Algériai Demokratikus Köztársaság Kormánya

NAGY ARANYÉREMMEL

tüntetett ki.

Nagy örömmre szolgál, hogy országunkban személyemmel nőtt az aranyéremmel kitüntetett állampolgárok száma.

Szilasliget, 1999. 10.10.

Tisztelettel:

János
Határ János

Beregnyei Miklós:

Már gyerekfejjel megszerettem az építkezéseket

Nagy Előd festőművész az 1980-as években gyakori vendég volt az atomerőmű építkezésén, nagyon sok festményen örökítette meg az ország első atomerőművének megszületését. A Tájékoztató és Látogató Központ mini galériájában közel 20 alkotása látható. 1999 decemberében szép és hangulatos kiállítással mutatkozott be régi paksi közönségének. A beszélgetést ezen kiállítás alkalmával rögzítettem.

– Előd! Hogyan kerültél kapcsolatba az építkezésekkel?

– Érdekes módon én az építkezésekkel valahogy mindig szoros kapcsolatban voltam. Amikor 6-8 éves lehettem, akkor építették a házunkkal szemben lévő iskolát, illetve annak az új szárnyát. Az egész utcát lezárták, leterítették homokkal, és itt készítették, zsaluzták az iskola épületéhez való betongerendákat. Hatalmas betonkeverő kocsik jöttek-mentek, és ez nekem nagyon nagy élményt jelentett. Felültem a kerítésünk oszlopának a tetejére és onnan figyeltem az építkezést. Már erről az építkezésről készítettem gyerekrajzokat, melyekkel a kerületi gyermekpályázaton díjat is nyertem.

Később, már festőművészként kaptam felkérést arra, hogy Újpalota építését örökítsem meg, hiszen itt épült Magyarország legnagyobb lakótelepe. Újpalota szűkebb szülőföldem: Pestújhely határában, sőt részben Pestújhelyre épült, ez is indokolta fokozódó érdeklődésemet. A lakótelepen két műteremlakás is épült, évekkal később egyiknek én lettem boldog lakója. Itt laktam négy gyermekemmel majd másfél évtizedig.

– Hogyan kerülték kapcsolatba az atomerőművel?

– A Fejér megyei Felcsútról nősültem, feleségemék öreg portája ma is megvan. Szerelmese vagyok a dunántúli tájnak. A '70-es évektől a nagy építkezések elég keményen kezdték átformálni a környéket (Bicske, Mány, Nagygyháza). Szerettem volna megörökíteni ezeket az átformáló erőket, egyfajta krónikása lenni a változásnak. Írtam szándékomról Szekér Gyulának, aki felkarolta elképzeléseimet, fölkhívta Szabó Benjaminszék, az atomerőmű kormánybiztosának a figyelmét rám. Levelem 1979 elején kelt, Béni bácsi októberben vitt le Paksra.

Talán nem érdektelen megemlíteni azt a körülményt (a dolog komikuma miatt), hogy amikor az első telefonhívás érkezett, meglepetésemben alig értettem meg, miről van szó. Ugyanis akkor néhány napja jöttem meg egy hosszú grúziai tanulmányútról. A Kaukázus hegyei között olyan törzsekkel is találkoztunk, ahol minden házhoz lakótorony épült, bejárat csak az emeleten volt, és ha az élet úgy hozta, hetekig védhette magát a ház gazdája. Ugyanitt leányrablás is divatban volt, figyelmeztettek minket, hogy őrizzük kolleganőinket. Ebből az élményvilágból zökkentett ki a Paksra invitáló telefon. Leányrablás és atomerőmű – nem akármilyen időutazás.

– Milyen emlékeid maradtak az építkezésről?

– Engem elbűvölt az építkezés, mert akkora volt, hogy az ember eltörpült mellette. Épp ezért festményeimen nem is nagyon látható személy, ha pedig alakot festek, nem látszik az építkezés monumentalitása. Ezek a gigantikus méretek olyan érzést keltettek bennem, mintha a piramisok építésénél lettem volna jelen. Talán hihetetlen, de az építkezés nekem nagy színélmény is volt. Még a betont is színesnek láttam, pedig mindenki azt hiszi, hogy az reménytelenül szürke.

– Hogyan folytattad a munkád? Paksra költöttél?

– Alkalmanként néhány napot, csonka hetet töltöttem Pakson, ahogy időm engedte. Sokszor mentem ősszel vagy télen, amikor igen zord idő volt. Béni bácsi titkári előszobájában öltöztem át. Szili Gézának volt ott ruhája, a mérete megfelelt nekem, így közös pufajkánk, gumicsizmánk és sisakunk volt. A sisakot végül el is hoztam emlékebe. Még most is őrzöm. Van is egy olyan önarcképem ebből az időszakból, ahol a fejemen van. Azt tudom mondani, hogy olyan kedves emberekkel talál-

koztam, akik jó szándékkal, szinte gyermeki érdeklődéssel figyelték tevékenységemet. Hogy ne zavarjuk egymás munkáját, sokszor elbújtam, fölmásztam nehezen megközelíthető helyekre, ahonnan viszont én sok mindent megfigyelhettem. A művésznél van egy bizonyos szemérem. Akkor szeretem ha látják képeimet, amikor már elkészült. Igyekeztem elkerülni az esetleges rosszszívű megjegyzéseket, melyek egy félig kész munka láttán elhangzottak volna.

Hangsúlyoznom kell, máshol szerzett rossz tapasztalataim Pakson sosem ismétlődtek. Rejtőzködésem dacára sokszor fölfedeztek, főleg a katonák. Ők kevésbé zavartatták magukat. Volt ugyanis az építkezésen egy rossz busz, melyet katonák használtak melegedésre. Még be is hívtak oda. Teával kínáltak, mert sajnáltak. Attól féltek, hogy megfagyok. Ugyanis nagyon kemény hideg volt a karácsony előtti időszakban.

...Hát ezt a buszt meg is festettem. Ezt a munkámat 1999-ben vette meg az atomerőmű. Egyébként ennél a témánál az ragadott meg, hogy háttérben a hatalmas építkezés, előtérben az a száz éves roncs, ami tele van írva malacságokkal. Annyira emberinek és valóságközelinek éreztem, hogy nem tudtam kihagyni a képi megformálását. Az is igaz, hogy ez a kép nem tetszett Székér Gyulának. Ő inkább arra figyelt fel, hogy civilizáltabb barakkokat kellene építeni a munkások részére, ahol van hideg-meleg víz.

- Szerződés alapján dolgozták Pakson?

- Az első két évben nem. Akkor csak "szerelemből" jártam le, ám ebből megélni nem lehetett. (Így két megoldás között választhat a művész: vagy nem eszik, vagy pedig megpályáz valamilyen állami ösztöndíjat és némileg enyhülnek anyagi gondjai.) Nos, én szívesen mentem le, amikor időt tudtam szakítani. Vázlatokat készítettem, melyeket otthon fejeztem be. Tehát a harmadik évben szerződést ajánlottak, amely 18 éven keresztül élt.

Egyébként a 22-es ÁÉV-vel és a Vegyészterrel is kötöttem szerződést, de a 22-es ÁÉV a '80-as évek közepén felmondta a megállapodásunkat. Ismét Béni bácsi segített és az OVIT-tal kötöttem szerződést. Ezek az úgynevezett szocialista szerződések némi pénzhez juttattak, a vásárolt anyagaim számláit fedezték. Ez egy bizonyos fokú biztonságot jelentett számomra. Megjegyzem, hogy 90%-ban még most is azokból az anyagokból festek, melyeket abban az időben vásároltam.

Most is nagy szükség lenne a művészeknek arra, hogy a cégek és vállalkozók melléjük álljanak, hiszen sokuk még a villanyszámláját is alig tudja fizetni. Nem lenne szabad ezt megengedni az ezredfordulón. A művész értékes része a társadalomnak. Nem volna szabad megvárni, amíg éhen hal. A korosztályomat figyelve, szomorúan állapítom meg, hogy hullnak a kortársaim. A napi létbizonytalanság megteszi negatív hatását, pedig megérdemelnék, hogy még éljenek és alkossanak.

- Mennyire ismerted az atomfizikát? Mit tudtal az atomerőművekről?

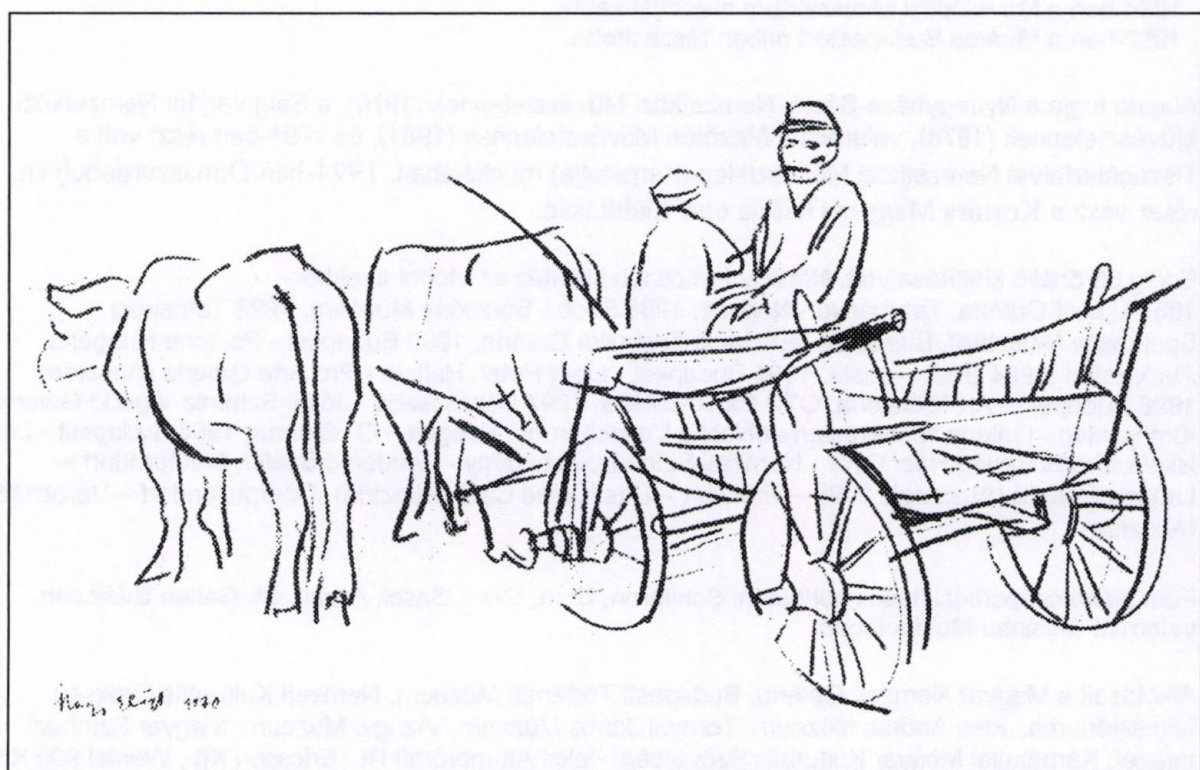
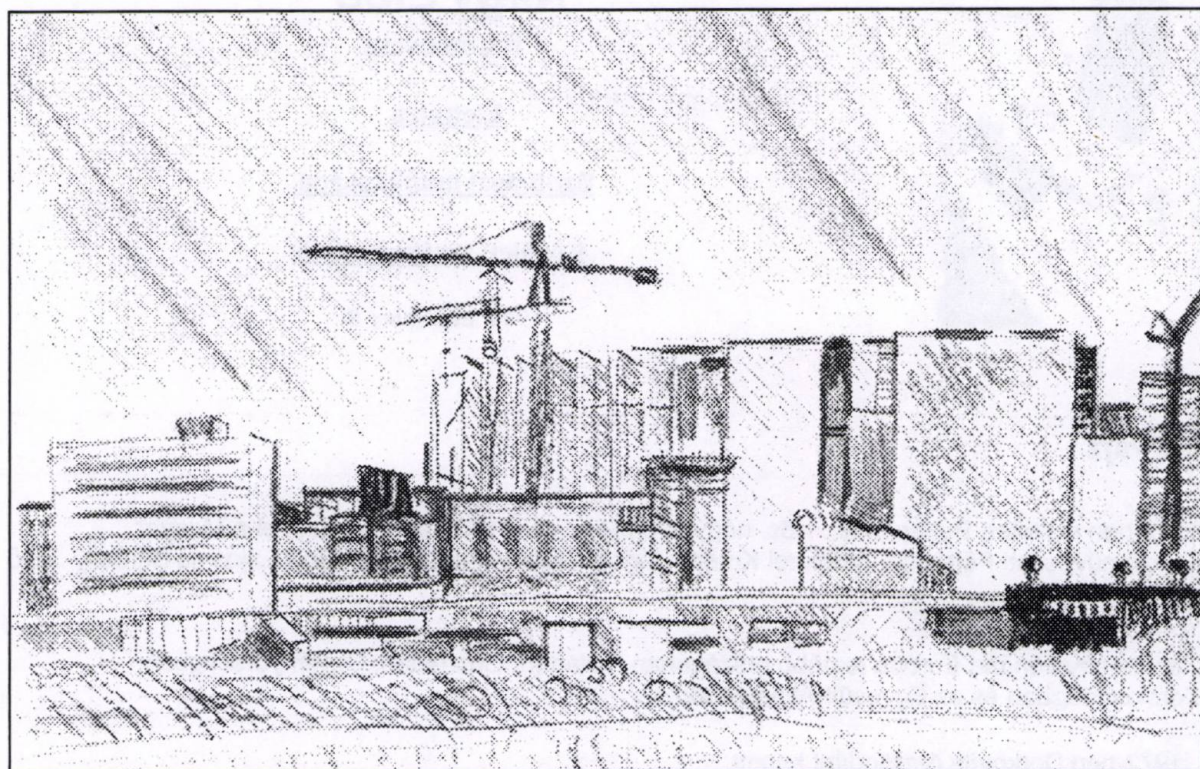
- Szinte semmit! Tanulmányaim idején kihagytuk az atomfizikát. Sok mindent kérdeztem viszont Béni bácsitól és Nagy Pistától. Ők elég részletesen elmagyarázták a dolgokat. Ennek alapján én nyugtattam meg baráti körömet. "Gyerekek ne izguljatok, felrobbanni nem fog az atomerőmű. Ez a típus olyan, mint egy alacsony alapjázatú autó. Inkább lefullad, de hogy felrobbanjon, olyan nem létezik." Megismerkedtem olyan fogalmakkal, mint például a biztonság filozófiája.

- Hogyan élsz ma? Min dolgozol? Dolgozol-e egyáltalán?

- Természetesen dolgozom. A munkakedvem legalább akkora, mint régen. Sőt, az idő múlásával azon nyugtalankodom, hogy lesz-e időm elmondani mindazt, amit szeretnék. Több képen dolgozom egyszerre, ugyanis az ember kézbe vesz egy képet, aztán egy időre félre rakja – sokszor technikailag is így kell tenni – majd érleli magában a témát, és egyszer csak úgy érzi, ismét tovább tud lépni. Egy-egy élményt évekig konzerválhat az ember magában, hiszen a festő vizuális memóriája igen erős.

Egyébként egy újabb kiállításra készülök, mely Budapesten lesz a honvédség művelődési házában. Ott is lesznek atomerőműről készült képek. Ezt csak azért mondom, mert aki a kiállítást gondozza – egy fiatalember – kimondottan kérte, hogy legyenek.

- Köszönöm a beszélgetést, sok-sok kiállítást és jó egészséget kívánok.

Nagy Előd

festőművész

Életrajza

Szobrászi munkássága

Közéleti tevékenysége

1999. november 8.

Életrajz

1942-ben született Budapesten. Nős, négy gyermeke van. 1967-ben végezte el a Magyar Képzőművészeti Főiskolát. Mesterei Kmetty János, Eigel István, Szentiványi Lajos és Barcsay Jenő voltak.

Tanulmányúton járt Európa legtöbb országában, valamint Grúziában, Örményországban, Törökországban és az Egyesült Államokban.

1972-ben Derkovits ösztöndíjat kapott,
1975 óta tagja a Magyar Képzőművészek Szövetségének,
1983-ban SZOT ösztöndíjas,
1984-ben a Művelődési Minisztérium nívódíját kapta,
1997-ben a főváros Budapestért díjban részesítette.

Alapító tagja a Nyíregyháza-Sóstói Nemzetközi Művésztelepnek (1970), a Salgótarjáni Nemzetközi Művésztelepnek (1974), valamint a Mezőtúri Művésztelepnek (1981), és 1991-ben részt vett a Tiszapéterfalvai Nemzetközi Művésztelep (Kárpátalja) munkájában. 1994-ben Dunaszerdahelyen részt vesz a Kortárs Magyar Galéria első kiállításán.

Eddig 66 önálló kiállítása volt. Néhány fontosabb kiállítás az utóbbi évekből:

1987 Újpest Galéria, Tatabánya - Népház, 1988 Szob - Börzsöny Múzeum, 1992 Tamsweg - Sparkasse (Ausztria), Budapest - Ericsson Technika Galéria, 1993 Budapest - Porsche Hungária Autószalon, 1994 Berlin - Kiste, 1995 Budapest - Liget Hotel, Hallein - Pro Arte Galeria (Ausztria), 1996 Budapest - Art-X Galéria, OTP Bank Galéria, 1997 Békéscsaba - Jókai Színház Vigadó Galéria, Kirchsclag - Galerie Niederösterreichische Versicherung, Szeged - G. Galéria, 1998 Budapest - Lila iskola, Erdős Renée Ház, Győr - Nemzeti Színház, Zebegény - Kenderes Szálló, Mauterndorf - Lungau Galéria (Ausztria), 1999 - Oberwart - Das Kleine Café (Ausztria), Oberpullendorf - Városháza (Ausztria)

Fontosabb csoportkiállítások külföldön: Schlieren, Bern, Genf, Basel, Aarau, St. Gallen Svájcban, valamint Chisinau Moldáviában.

Alkotásait a Magyar Nemzeti Galéria, Budapesti Történelmi Múzeum, Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma, Jósza András Múzeum, Tornyai János Múzeum, Vízügyi Múzeum, Magyar Színházi Intézet, Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség, Paksi Atomerőmű Rt., Ericsson Kft., Westel 900 Kft., Internationale Treuhand A.G. (Basel), Zürcher Kantonalbank, Kiste (Berlin), Budapesti Műszaki Egyetem, Bp. XII. illetve XV. kerületi önkormányzat valamint számos külföldi és magyar magángyűjtemény őrzi.

Szobrászi munkássága

A Képzőművészeti Gimnáziumban Gács Lajos, a főiskolán Szabó Iván volt a szobrásztanára. Pályája kezdetén nagy hatással volt rá Németh Kálmán szobrászművész és nagynénje, Weszter Erzsébet ötvösművész - tőle hagyományozódott rá a fémek szeretete.

Érmésként 1972-ben az éves Stúdió kiállításon mutatkozott be, munkája megjelent a Művészet '72 decemberi számának belső címlapján.

Elsődleges anyaga a bronz és a vörösréz.

Jelentősebb munkái:

- Szent Rita, Kiskunhalas, Kis plébániatemplom (lemezdomborítás, 1977)
- Dr. Bölcsei Elemér egyetemi tanár síremléke, Bp., Farkasréti temető (bronz, 1980)
- Budapesti Elektroakusztikai Gyár moszkvai olimpiai emlékérmé (bronz, 1980)
- Vegyépszer díj (bronzplakett, 1984)
- Jedlik Ányos díj (bronzplakett, 1987)
- Csenterics Sándor díj (bronzérem, 1987)

Ez utóbbi két díjat a Magyar Villamosművek Tröszt alapította.

- Polgár Judit sakk Oszkár-díja (bronzplakett, 1992)
- Ericsson számára készült a cég jelképe: A kócsag (bronzplakett, 1995)
- A doborjáni (Ausztria) Liszt Ferenc Múzeum számára Liszt érme (bronz, 1995)
- Rákospalota, 75 éve város (bronzérem 1998)
- Újpalota 30 éves (bronzérem 1999)

Önálló kiállításai során, Ajkán (1980), a Liget Hotelban (1995), a Pázmány Péter Katolikus Egyetem kollégiumában (1995) és a Chisinaui Nemzeti Múzeumban (1999) mutatott be nagyobb plasztikai anyagot.

1995-ben a Szegedi Nyári Tárlaton és a Hódmezővásárhelyi Őszi Tárlaton szerepelt érmeivel és egy domborművel. 1997-ben és 1999-ben részt vett a Soproni Érembiennálén. 1998-ban ismét egy bronzplakettal szerepelt a Hódmezővásárhelyi Őszi Tárlaton, 1999-ben pedig egy Ratkó József érmevel. Ugyan ebben az évben az Alföldi Tárlaton három munkával vett részt.

Közéleti tevékenysége

- 1960 Rákospalotai Múzeum anyagának gyűjtése
- 1968 A Vörösmarty Gimnázium rajztagozatának alapítása (Budapest második rajztagozata)
- 1972 - től a Fiala Képzőművészek Stúdiója Kiállítási Bizottságának elnöke
- 1974 Nagy Balogh János Képzőművészeti Szabadiskola alapítása
- 1976 - től a Hazafias Népfőnt XV. kerületi Bizottság elnökségének tagja, a Művelődéspolitikai Munkabizottság elnöke
- 1978 - től 1989-ig a Hazafias Népfőnt Budapesti Bizottsága elnökségének tagja, Reneszánsz toronyzene (hangverseny sorozat Újpalotán a toronyház teraszáról), Újpalotaiak Baráti Köre egyesület alapító tagja
- 1993 - től napjainkig Pestújhelyi Közösségi Ház kiállításfolyamai, Külvárosi Szalon
- 1994 - től tagja a Ratkó József Irodalmi Társaságnak
- 1995 - től újra tevékenykedik a Nagy Balogh János Képzőművészeti Szabadiskola
- 1996 - től a Rákospalotai Művészeti Egyesület tagja
- 1998 - 99 vezető tanára a Zilahy György Képzőművészeti Stúdióknak (Postás Művelődési Központ)
- 1999 - től a THÉBA Művészeti Szakközépiskola festőtanára

Beregnyi Miklós:

Szerveződik a Paksi Képtár Közalapítvány

Nagy Előd festőművész 1999. decemberi kiállításának megnyitóján Tóth Györgynek (PA Rt. Humán Igazgató) feltűnt, hogy a művész milyen gyakran volt vendége a különböző alkotótáboroknak. Megkérdezte tőlem, miért nincs Pakson ilyen alkotótábor? Majd ha az atomerőmű vezető beosztású emberei nemcsak a sport szponzorálását vállalják, hanem a képzőművészetét is, akkor bizonyosan lesz Paksnak is alkotótábora, válaszoltam lakonikusan.

Ennek a párbeszédnek aztán folytatása lett az elkövetkező napokban, és Tóth Györgyben gyökeret eresztett a gondolat: felvállalja a paksi művésztelep szponzorálásának szervezését. Kért, szervezzek egy találkozót a helyi művészekkel, próbáljuk megbeszélni az ötletet és a tennivalókat.

Halász Károly képtárvezető javaslatára az első megbeszélésre olyan személyeket hívtunk meg, akiknek tapasztalatuk és országos kitekintésük van ebben a témában, s nem utolsó sorban szakemberek. Ezért hívtuk meg Aknai Katalin (Bp.), Molnár Judit (Pécs) és dr. Romváry Ferenc (Pécs) művészettörténészeket. A helyiek közül azokat hívtuk, akik eddig is szervezték és irányították a képzőművészeti életet: Halász Károlyt, Takács Évát, Ritter Jánost és Ficzek Ferencet. Az önkormányzat részéről Lacza Mária jelent meg a február 8-ai megbeszélésen.

Molnár Juditnak sajnos le kellett mondania a részvételt egy fontos tárgyalása miatt, de megbeszélte álláspontját dr. Romváryval.

Február 8-án kissé feszélyezett légkörben kezdtük meg a tárgyalást. Dr. Romváry azzal kezdte, hogy húsz év óta várnak egy ilyen megbeszélésre, majd röviden összefoglalta az elmúlt húsz év képzőművészeti eseményeit és eredményeit. Hangsúlyozta: Pakson nem kell semmit újra kezdeni, nem a semmiből kell valamit létrehozni, hanem a több mint húsz éves munkára kell a pontot rátenni. Elmondta, hogy a Paksi Képtárban az ország egyik legjobb gyűjteménye található, melynek óriási eszmei értékén túl forintális értéke eléri a 100 millió forintot. Ilyen gazdag anyaggal Pakstól jóval jelentősebb városok – Szeged, Debrecen, Miskolc stb. – sem rendelkeznek, ezt az értéket becsülni kell, ez hírnevet szerzett Paksnak a határon kívül is.

A megbeszélésen elhangzott az is, miszerint a Képtár gyűjteménye mostoha körülmények között van, az épületben nincs fűtés, raktári gondokkal küzdenek, és nincs meg a feltétele annak a pedagógiai-szakmai munkának, mely az iskolás kortól kezdve irányítaná a vizuális alkotó-művészeti tevékenységet a városban.

A megbeszélés lényegét a következők szerint lehet összefoglalni:

1. Közalapítványt kell létrehozni.
2. A volt Erzsébet Szállót és a Deák-házat az alapítvány tulajdonába kellene adni, így országos pályázatokon sikerrel szerepelhetne a Képtár.

Ez azt jelentené, hogy a Szálló és a Deák-ház átalakításait úgy kellene elvégezni, hogy az iskolai és szakköri oktatásoktól az időszaki kiállításokon át, komplex képzőművészeti tevékenységre kerülhetne sor egy helyen, az óváros központjában.

Ilyen tervekkel és reményekkel álltunk fel február 08-án az asztalok mellől.

Nincs szerencsénk

Nincs szerencsénk a környezetet "védő" politikusokkal. Annak idején Ráday Mihály nem volt hajlandó az atomerőműbe látogató környezetvédelmi bizottsággal együtt bemenni az erőmű üzemi területére. Félt!

Baja Ferenc rettegett Pakstól, úgyszólván parancsra volt hajlandó egy látogatásra. Illés Zoltán szintén retteg egy paksi látogatástól, a város meghívását elutasította, viszont elvárná, hogy a város polgármestere egyedül menjen hozzá, Budapestre! Szerencsére nem ment.

Az erőmű és a város sorsa nem érdekli a budapesti politikusokat, a városból Budapestre került, és egy országos hivatal élére kinevezett személy sem mer (nem akar?) szembe helyezkedni az atomerőművet bezáratni akaró Illés-féle személyekkel.

Hébe-hóba jelentkezik valaki, aki már nem bírja elviselni ezt a hazug és atomerőmű-ellenes propagandát és felemeli szavát az erőmű érdekében. Paks számára fontosak ezek a megnyilvánulások, ezért közöljük az alábbi nyílt levelet.

Tisztelt Illés Zoltán Úr!

A Fiatalok a Nukleáris Energetikáért (FINE) szervezet tagjaiként úgy gondoljuk, hogy az Ön által az utóbbi időben az atomenergetikával kapcsolatban tett nyilatkozatokra a közvélemény korrekt tájékoztatása érdekében reagálnia kell.

Ezért a mellékelt nyílt levelet fogalmaztuk meg Önnek, melyet a médiának is eljuttatunk, remélve, hogy az objektív tájékoztatás érdekében levelünk ugyanúgy nyilvánosságot kap, mint az Ön által tett kijelentések.

Egyúttal megadjuk elérhetőségünket is, hogy a nyílt párbeszéd lehetőségét – amennyiben erre igény van – megteremtjük.

Budapest, 2000. március 8.

Tisztelettel:

Hanti Ágota
a FINE elnöke

e-mail: hantia@npp.hu
Tel.: (75) 506920

Dr. Aszódi Attila
a BME Oktatóreaktor
Nagylaboratórium vezetője
aszodi@reak.bme.hu
(1) 4631989

NYÍLT LEVÉL

**Dr. Illés Zoltán úrhoz,
az Országgyűlés környezetvédelmi bizottságának elnökéhez**

Tisztelt Elnök Úr!

Meglepve vettük tudomásul, hogy a Parlament Környezetvédelmi Bizottságának elnökeként mostanában egyik legfontosabb tevékenységét abban látja, hogy a paksi atomerőmű bezárásának fontosságát közvetve, vagy közvetlenül hangsúlyozza a médiában.

Mivel tagozatunk fő célja, hogy közvetlenül és hitelesen tájékoztassa a közvéleményt, valamint hozzájáruljon az atomerőművek körül kialakult tévhitek eloszlatásához, engedje meg, hogy reagáljunk az Ön által tett néhány kijelentésre.

A tiszta, modern és biztonságos atomenergia alkalmazásának **lehetősége csupán érzelmi alapon** nem kizárható. Jelenleg a világ villamosenergia-termelésében 17%-kal részesednek az atomerőművek. Magyarországon a paksi atomerőmű 38%-os részesedéssel a legolcsóbb, **5,98 Ft/kWh** áron állít elő villamos energiát. Ebben az árban természetesen benne foglaltatik az a pénzösszeg is, amelyet az atomerőmű **központi nukleáris pénzügyi alapba** az atomtörvény előírásainak megfelelően befizet (ez egyedül a tavalyi évben 9 milliárd forintot tett ki). Mivel Önnek nyilván tudomása van a fenti tényekről, ezért szándékos félrevezetést hordoz az a kijelentése, hogy "már most célszerű volna pénzt tartalékolni az erőmű bezárásának több tízmilliárdos költségeire"¹, hiszen ez az alap pontosan ezt a célt szolgálja.

Az erőmű több tíz milliárd forintot költ biztonságnövelő beruházásokra, hogy megfeleljen az egyre szigorodó nemzetközi előírásoknak. Tavaly az ország európai-uniós csatlakozását nukleáris megközelítésből vizsgáló nyugat-európai Nukleáris Hatóságok Szövetsége (WENRA) a következőképpen értékelte az atomerőmű biztonságnövelő tevékenységét: "Várható, hogy a tervezett biztonságnövelő intézkedések megvalósítását követően az erőmű egy olyan biztonsági szintet fog elérni, amely jól összevethető a nyugat-európai országok azonos évjáratú erőműveivel." Az erőmű élettartamát eredetileg 30 évre tervezték, de a műszaki fejlesztéseknek köszönhetően **az erőmű további 10-15 évig működhet**, amennyiben erre engedélyt kap az illetékes szakhatóságtól és amennyiben erre az ország gazdasága igényt tart.

Mi is egyetértünk a **megújuló energiaforrások** gazdaságos és tiszta kiaknázásával, de ez az energiaforrás **Magyarországon belátható időn belül nem alkalmas nagy mennyiségű villamos energia előállítására**, tehát a Paksi Atomerőmű kiváltására sem. (Gondoljon csak bele, az atomerőmű által előállított villamos energiát csak egy Budapest területénél is nagyobb területű szélerőmű, vagy egy Balaton területű napelem-telep tudná helyettesíteni, az atomerőműre jellemző alacsony előállítási költség sokszorosáért! Persze így is csak abban az esetben, ha mindig fújna a szél és napi 24 órán keresztül sütne a Nap.)

---

¹ Népszabadság, 2000. február 16.

Magyarországnak szüksége van olyan erőműre, amely nagy mennyiségben, környezetbarát technológiával és olcsón képes előállítani a villamos energiát.

A fosszilis erőművek (szén, olaj, gáz) **környezetszennyezőek**, ezzel környezetvédőként bizonyára egyetért. A hazai szén minősége ilyen szempontból pedig kifejezetten rossz. Az olaj nem csak tüzelő- és gépjármű üzemanyag, hanem emellett a vegyipar legfontosabb alapanyaga. A készletek korlátozottsága miatt inkább itt lenne helye a készletek kimerülésére figyelmeztető felszólalásának, hiszen a szénhidrogének esetén az előrejelzések mindössze 70 évre elegendő készleteket mutatnak! (OECD adatok alapján a Föld uránkészlete – nyilatkozatával ellentétben – nem 40 évre elegendő, hanem a jelenlegi hasznosítás mellett 250 évre, és akkor még nem vettük figyelembe az újrahasznosítással előálló további 30%-nyi és a tenyésztő reaktorokkal előállítható további 60-szoros (!) mennyiséget, valamint a tengerből kinyerhető uránkészletet.)

A szénhidrogén bázisú erőművek mellett tovább **növelnék import-függőségünket**, és az újra egekbe szökő olajárak mellett felesleges terheket okoznának a hazai iparnak és a lakosságnak. Emellett gondoljunk a kiotói egyezményre, melyben éves CO₂ kibocsátásunk csökkentését ígértük a világnak. A környezetvédelmi bizottság elnökeként szerepe lehetne abban, hogy országunk mielőbb ratifikálja a kiotói egyezményt.

Ön szerint “szorosabban kellene kapcsolódnunk a nyugati energiarendszerekhez”. Amennyiben itt az atomerőmű leállításával kieső energia importtal történő kiváltására céloz, azt sugallja, hogy az országnak vállalnia kellene a villamosenergia-import függőséget. Az ország energiaellátásáról felelősen gondolkodva ezt a lehetőséget megengedhetetlennek tartjuk.

Az atomenergia bírálatakor nem említi, hogy országunk kilenc környezetvédelmi területen kért engedélyt az uniós csatlakozási tárgyalások során: ezek közt az egyik az úgynevezett nagy tüzelőberendezések által kibocsátott légszennyező anyagok korlátozása. Az unió – saját kijelentése szerint – nem engedheti meg, hogy az új tagországokban működő cégek költségelőnyhöz jussanak azáltal, hogy **enyhébb levegővédelmi szabályokhoz** kell igazodniuk. Tehát a magyarországi fosszilis tüzelőanyagot elégető cégeknek fel kell készülniük az igen költséges, de a környezetet kímélő tisztítóberendezések beszerelésére, amire eddig – szomorú módon – a környezetvédelmi kormányzat nem kötelezte őket.

Véleményünk szerint hazánkban két lehetőség mutatkozik a villamosenergia-termelésben:

- megújuló és fosszilis, **vagy**
- megújuló és nukleáris üzemanyag alkalmazása.

A kettő közül Magyarország számára az utóbbi a környezetbarát választás.

Végezetül szeretnénk kihangsúlyozni, hogy az ország lakosságát **félelemkeltő kijelentésekkel manipulálni** nem csak etikátlan, de káros is. Nem méltó a Parlament Környezetvédelmi Bizottságának elnökéhez, hogy a paksi atomerőművel kapcsolatban “szarkofágról”, és “sugárfertőzött reaktorok”-ról nyilatkozzon, hiszen Pakson nincs és nem is készül szarkofág és a “sugárfertőzött reaktor” fogalom nem létezik, nem értelmezhető.

Amennyiben elnök úrnak szakmai információkra lenne szüksége az atomenergetika hazai alkalmazását, vagy a sugárzásokkal kapcsolatos szakmai kérdéseket illetően, tisztelettel várjuk a Budapesti Műszaki Egyetem oktatóreaktorában, vagy a paksi atomerőmű Tájékoztató és Látogató Központjában, hogy **alaposabb ismeretek** alapján mondhasson véleményt az atomenergiáról.

TARTALOMJEGYZÉK

A vers ünnepe	2
“Ez tényleg Ő”	3
Pákolitz István: Szobrász	5
Dr. Hetényi István: Költő, pedagógus és díszpolgár	6
Paksi költők versei	16
Gutai István: Gróf Batthyány... (II. rész)	24
Vöröss Endre: A Paksi Hírnök története	32
Határ János művészete	44
Nagy Előd festőművész bemutatása	47
Beregnyi Miklós: Szerveződik a Paksi Képtár Alapítvány	52
Nincs szerencsénk	53
Laposa Zsuzsa grafikái a 16, 17, 18, 19, 22, 23. oldalakon	
Magdics Gabi szociofotói a 34, 36, 42. oldalakon	
Fotók Gosztanyi Jánosné gyűjteményéből a 40, 43. oldalakon	

PAKSI TÜKÖR

Irodalmi-művészeti és helytörténeti szemle

VII. évfolyam, 1. szám, 2000 áprilisa

Szerkeszti a szerkesztő bizottság:

Beregnyi Miklós felelős szerkesztő, Herczeg Ágnes olvasó szerkesztő

Rovatszerkesztők:

Györfy József művészet, Szarka József irodalom

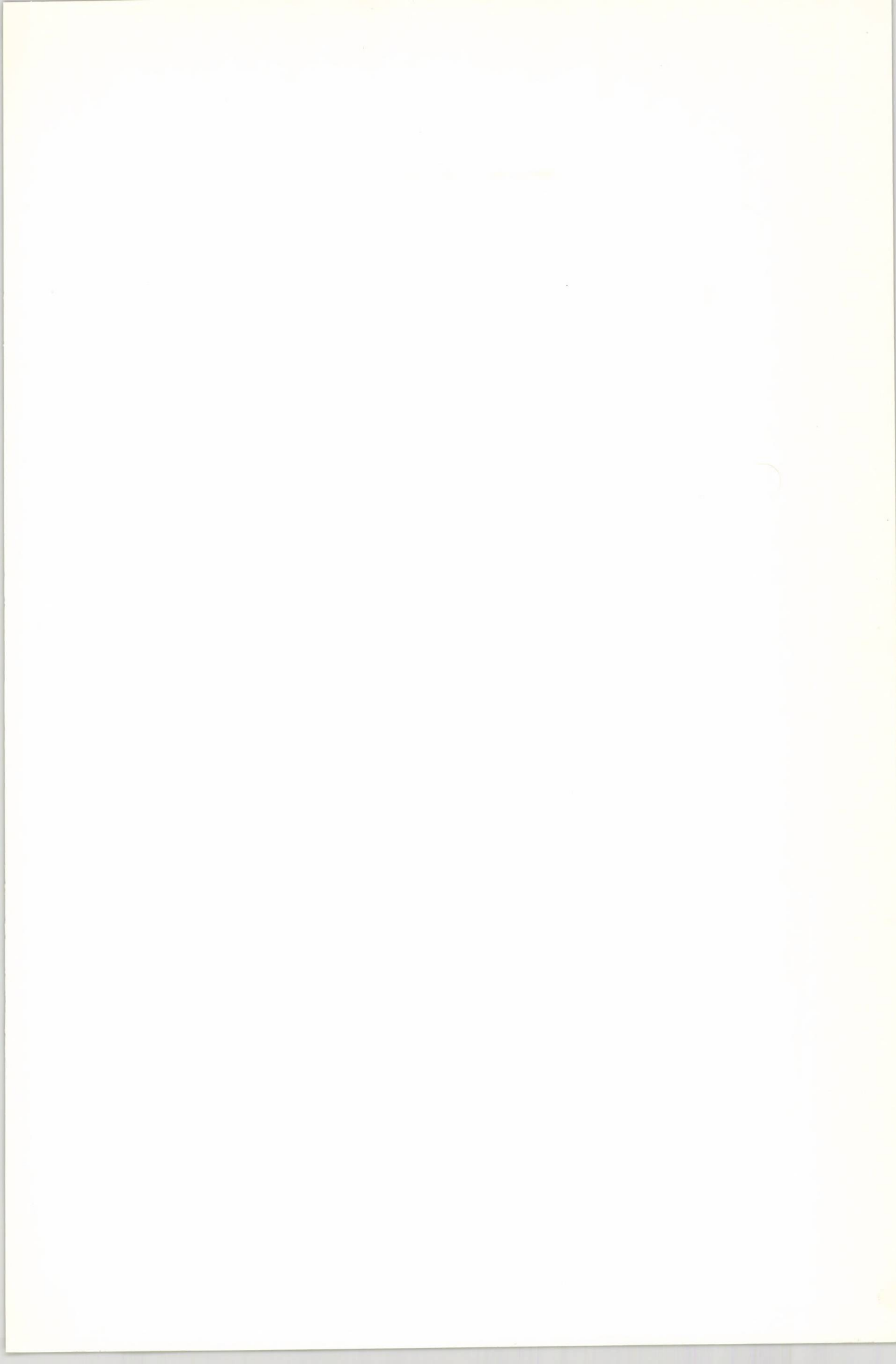
Tördelés: Törökné G. Judit

Kiadja: a Jámbor Pál Társaság, Felelős kiadó: a JPT elnöke

Készült: PA Rt. Nyomda 2000/741. sz., Felelős vezető: Slonczki István

A szerkesztőség címe: Paks, Város Könyvtár, Villany u. 1.

HU-ISSN: 1218-2109

37. K

NAPJA

37. KÖLTÉSZET NAPJA

37. K

NAPJA

37. KÖLTÉSZET NAPJA

37. K

NAPJA

37. KÖLTÉSZET NAPJA

37. K

NAPJA

37. KÖLTÉSZET NAPJA

37. K

NAPJA

37. KÖLTÉSZET NAPJA

37. K

NAPJA

37. KÖLTÉSZET NAPJA

37. K

37. KÖLTÉSZET NAPJA

37. KÖL

PIA

37. KÖLTÉSZET NAPJA

37. KÖL

PIA

37. KÖLTÉSZET NAPJA

37. KÖL

PIA

37. KÖLTÉSZET NAPJA

37. KÖL

PIA

37. KÖLTÉSZET NAPJA

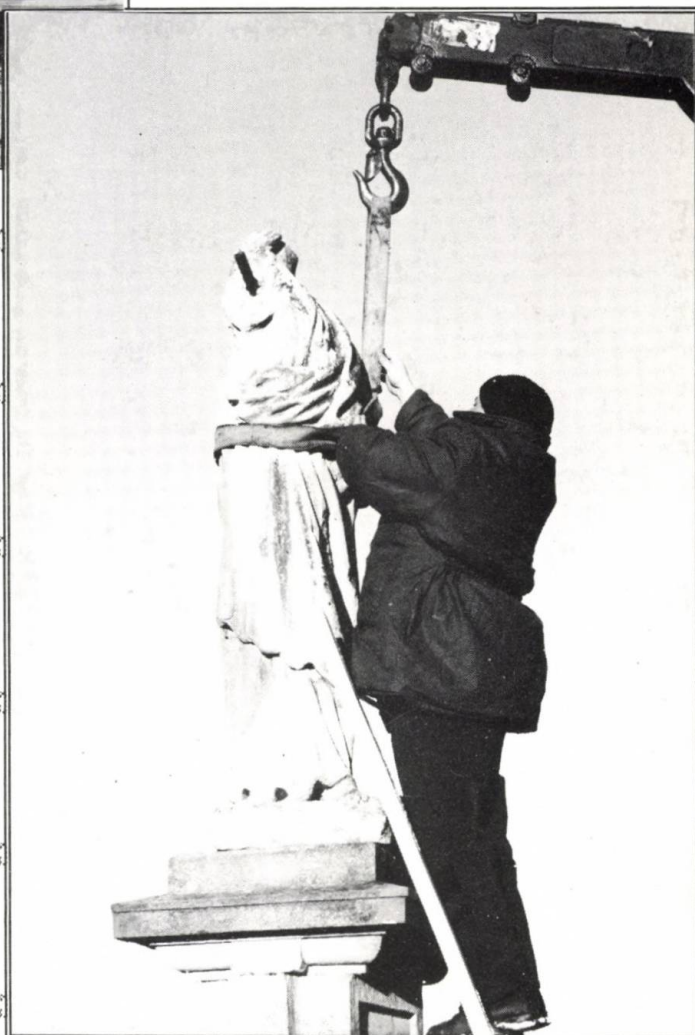
37. KÖL

PIA

37. KÖLTÉSZET NAPJA

37. KÖL

PIA

37. KÖLTÉSZET NAPJA

37. KÖLTÉSZET NAPJA

37. KÖLTÉSZET NAPJA